

SAMEN ONDERZOEKEN

Profilering van onderzoeksscholen

Hogeschool

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	4
1 Samen Onderzoeken in het belang van praktijkgericht onderzoek	5
1.1 Ambitie Samen Onderzoeken	5
1.2 Praktijkgericht onderzoek in het Hoger Onderwijs in verbinding met het werkveld	5
1.3 De kenmerken van Samen Onderzoeken	6
1.3.1 Onderzoeksscholen	6
1.3.2 Onderzoeksscholen ten opzichte van opleidingsscholen	7
2 Samen Onderzoeken beschreven in waarborgen	9
2.1 Waarborg 1: De lerende en onderzoekende leraar	9
2.1.1 Het onderzoekend vermogen van de (aanstaande) leraar	10
2.1.2 De onderzoekscultuur	11
2.1.3 Docenten Hogeschool KPZ	11
2.1.4 Samenwerken binnen het partnerschap in de regio	12
2.2 Waarborg 2 & 3: De leeromgeving en de organisatie	12
2.2.1 Betrokkenen onderzoeksscholen en hun rollen, taken en verantwoordelijkheden	12
2.2.2 Systematische aandacht voor het stimuleren van onderzoekend vermogen	14
2.2.3 Samen vaststellen van het onderzoeksdomein, de onderzoeks-agenda en vraagarticulatie	15
2.2.4 Kennisdeling en kennisbenutting	15
2.3 Waarborg 4: Waarderen en versterken van kwaliteit	16
2.3.1 Kwaliteit van Samen Onderzoeken	17
2.3.2 Kennisinfrastuur	18
2.3.3 Kwaliteit van Samen Onderzoeken	18
3 Literatuur	21
Bijlage 1 Werken met de scan 'Leeromgeving onderzoekscultuur'	22
Bijlage 2 Hoe verloopt het onderzoek als er geen WPO-student is?	23
Bijlage 3 Proces van vraagarticulatie	24
Bijlage 4 Professionaliseringsaanbod	25
Bijlage 5 Beschrijving programmalijnen en activiteiten van het Kennis- en Innovatiecentrum	27
Bijlage 6 Gesprekskader Samen Onderzoeken, uitbreiding van Gesprekskader Samen Opleiden en Professionaliseren	28
Bijlage 7 Student kwaliteits- en tevredenheidsenquête	31
Bijlage 8 Samenvatting Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek	35

INLEIDING

Op een onderzoeksschool wordt systematisch gewerkt aan het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs. Onderwijsprofessionals in onderzoeksscholen (leraren, schoolleiders, hogeschooldocenten, pedagogisch professionals, ...) werken gezamenlijk aan het versterken van het onderzoekend vermogen en de onderzoekscultuur in de school. Leraren met een sterk ontwikkeld onderzoekend vermogen zijn in staat om onderzoek te doen en te gebruiken ter verbetering van de eigen beroepspraktijk. Een onderzoekscultuur op scholen is voorwaardelijk om het onderzoekend vermogen van leraren te faciliteren en stimuleren (Ros & van den Bergh, 2018). Opbrengsten van praktijkgericht onderzoek hebben als uiteindelijke doel om de kwaliteit van het leren van de leerling te verbeteren (SIA & NRO, 2018).

De gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het verbeteren van de kwaliteit van onderwijs is vastgelegd in diverse partnerschappen, waarin **Hogeschool KPZ samenwerkt met verschillende besturen Primair Onderwijs. De afspraken over het opleiden van leraren is beschreven in het profiel Samen Opleiden en Professionaliseren (SO&P). Samen** zorgen de partnerschappen SO&P voor een goede aansluiting tussen de initiële opleiding en de onderwijspraktijk vanuit een gezamenlijke visie op de doorgaande lijn van het opleiden en begeleiden van startende leraren en het professionaliseren van meer ervaren leraren (www.po-raad.nl).

4

Sinds praktijkgericht onderzoek een steeds steviger plek heeft ingenomen binnen het leren en professionaliseren van (aanstaande) leraren bestaan er academische opleidingsscholen (AOS). Ontwikkelingen binnen SO&P, wijzigingen in het curriculum van KPZ en uitbreiding van het aantal professionals in het werkveld met onderzoeksvaardigheden en ambities, hebben geleid tot de wens vanuit werkveld en KPZ om het concept van de AOS te actualiseren. Op basis daarvan is de Ontwikkelgroep Samen Onderzoeken geformeerd met vertegenwoordigers uit werkveld en KPZ. Nieuwe wetenschappelijke en ervaringsgerichte inzichten leiden tot de profilering van zogenaamde onderzoeksscholen. We maken hierbij gebruik van het platform Samen Onderzoeken. **Het Platform Samen Onderzoeken** versterkt de samenwerking tussen besturen, scholen en hoger onderwijs met als doel om met kennis en wetenschappelijk onderzoek het onderwijs 'evidence informed' te verbeteren (www.samenonderzoeken.nl). Het platform Samen Onderzoeken bouwt voort op en is gerelateerd is aan Samen Opleiden & Professionaliseren. Opleidingsscholen en toekomstige onderzoeksscholen sluiten elkaar dan ook niet uit.

Deze profielbeschrijving van onderzoeksscholen is de opbrengst van een proces van samenwerken en samen onderzoeken binnen de ontwikkelgroep 'Samen Onderzoeken' die is samengesteld uit vertegenwoordigers van diverse besturen PO en Hogeschool KPZ. De samenwerking in de ontwikkelgroep is een mooi voorbeeld van hoe professionals met verschillende achtergronden elkaar kunnen versterken in het doen van onderzoek. De ontwikkelgroep wil na het uitrollen van het profiel van de onderzoeksscholen in de praktijk, graag samen onderzoeken hoe het profiel ten uitvoer wordt gebracht, om dat vervolgens te evalueren, verbeteren en door te ontwikkelen. Daarbij houden we rekening met de diversiteit van de betrokken scholen en de verschillende beginsituaties wat betreft onderzoekend vermogen en onderzoekscultuur. Het profiel van de onderzoeksscholen is richtinggevend voor scholen en hogeschool en geenszins bedoeld als blauwdruk. We gaan dan ook graag met u op onderzoek over de inhoud en verdere uitwerking van dit profiel.

We bespreken achtereenvolgens de ambitie van de ontwikkelgroep 'Samen Onderzoeken', het belang van praktijkonderzoek in het HBO en de rol van het werkveld, wat Samen Onderzoeken inhoudt en wat we verstaan onder een onderzoeksschool.

Namens de ontwikkelgroep, Bertjaap van der Ploeg, Michelle Gemmink en Marieke Pillen

1 SAMEN ONDERZOEKEN EN HET BELANG VAN PRAKTIJKGERICHT ONDERZOEK

1.1 AMBITIE 'SAMEN ONDERZOEKEN'

Het profiel 'Samen Onderzoeken' is ontstaan vanuit diverse samenwerkingspartners (besturen) en Hogeschool KPZ, zij hebben de ambitie om gezamenlijk een bijdrage te leveren aan het opleiden van professionals, het beïnvloeden, verbeteren en vernieuwen van onderwijs en de beroepspraktijk en, in brede zin, een bijdrage te leveren aan de maatschappij (VH, 2018). Concreet mondt dat uit in het versterken van het onderzoekend vermogen van (aanstaande) leraren en de onderzoekscultuur op de onderzoeksscholen. In professionele leergemeenschappen zullen (aanstaande) leren, schoolleiders met docent-onderzoekers van Hogeschool KPZ, collectief leren door bijvoorbeeld gezamenlijk vraagstukken analyseren, ontwerpen, een evidence-informed aanpak inzetten en resultaten evalueren. Daarmee wordt gewerkt aan de doorwerking en borging van nieuwe kennis om de praktijk en opleidingen te verbeteren.

1.2 PRAKTIJKGERICHT ONDERZOEK IN HET HOGER ONDERWIJS IN VERBINDING MET HET WERKVELD

Met de inrichting van het Kennis- en Innovatiecentrum (KIC) en regionale samenwerking sluit Hogeschool KPZ aan bij de Strategische Agenda Hoger Onderwijs en Onderzoek, Houdbaar voor de Toekomst (VH, 2019), die als ambities heeft:

- toegankelijker hoger onderwijs en groter studentsucces;
- flexibel hoger onderwijs;
- betere aansluiting op de arbeidsmarkt en samenleving en
- regionale verankering en internationale samenwerking.

Meer en betere samenwerking tussen hbo en het werkveld is hiervoor nodig met een belangrijke rol voor praktijkgericht onderzoek, omdat praktijkgericht onderzoek gericht is op *'het verhogen van de kwaliteit van de hbo-afgestudeerden, op het responsief houden van het onderwijs én op het innoveren van de beroepspraktijk'* (VH, 2018). Volgens Andriessen (2014) is praktijkgericht onderzoek *"een vorm van kennisontwikkeling waarbij de aanleiding ligt in kansen of problemen in de beroepspraktijk. De ontwikkelde kennis wordt tot waarde gebracht in producten, processen en diensten ter benutting van deze kansen of de oplossing van deze problemen."*

Ook uit figuur 1 blijkt dat praktijkgericht onderzoek gericht is op kennisontwikkeling en op het direct verbeteren van de praktijk (vgl. ook SIA & NRO, 2018). Interventies die tijdens het onderzoek plaatsvinden beïnvloeden meteen al de praktijk. Praktijkgericht onderzoek combineert wetenschappelijke kennis met kennis, ervaring en kunde van praktijkprofessionals en vindt in samenwerking met die praktijk plaats, vaak in de vorm van netwerken, zodat onderzoeksresultaten ook begrepen en gebruikt worden. Meestal wordt er kort cyclisch gewerkt om aan te sluiten bij de behoeften van de praktijk. Praktijkgericht onderzoek richt zich op het ontwikkelen van nieuwe producten of diensten, zoals onderwijs, maar ook op het verbeteren ervan (VH, 2018).

Praktijkgericht onderzoek heeft dus een sleutelpositie in het kennisecosysteem; het vormt een belangrijke schakel tussen het bedrijfsleven, lokale overheden, publieke organisaties en andere kennis- en onderwijsinstellingen. Daarmee dragen hogescholen bij aan kennis in de regio (Ministerie OC&W et al., 2019)

Figuur 1. Invloed van onderzoek, onderwijs en praktijk in het hbo (Overgenomen uit: VH, 2018)

1.3 DE KENMERKEN VAN 'SAMEN ONDERZOEKEN'

Het platform Samen Onderzoeken is in het leven geroepen door de PO-raad en het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (NRO) om de kwaliteit van de samenwerking tussen besturen, scholen en hoger onderwijs te versterken. Het Platform heeft als doel om met kennis en wetenschappelijk onderzoek het onderwijs 'evidence informed' te verbeteren (www.platformsamenonderzoeken.nl). Het platform werkt structureel en op verschillende niveaus aan het verbeteren van de onderzoekscultuur op school door praktijkgericht onderzoek uit te voeren gericht op het verbeteren van de onderwijskwaliteit. Een onderzoekscultuur kenmerkt zich vooral door het bewust gebruik van theoretische kennis en praktische wijsheid (van den Bergh et al., 2017). Binnen en buiten de school wordt samengewerkt en collectief geleerd met collega's en experts die gebruik maken van bestaande kennis (www.platformsamenonderzoeken.nl). Binnen de onderzoeksscholen wordt aan deze doelen gewerkt, in samenwerking met Hogeschool KPZ. We beschrijven puntsgewijs de kenmerken van een onderzoeksschool en wat zij mogen verwachten van Hogeschool KPZ. Deze kenmerken en verwachtingen zijn in samenspraak tussen de onderzoeksscholen en Hogeschool KPZ tot stand gekomen.

1.3.1 Onderzoeksscholen

Onderzoeksscholen zijn scholen die samen met een hogeschool systematisch werken aan het verbeteren van de kwaliteit van hun onderwijs door het doen van onderzoek (Ros & van den Bergh, 2018). In de samenwerking tussen onderzoeksscholen en de hogeschool staat het opzetten, uitvoeren van onderzoek en verspreiden van resultaten centraal.

Een onderzoeksschool...

- is een 'leerplaats' voor (aanstaande) leraren die hun onderzoekend vermogen willen versterken. Een leerplaats waar planmatig en systematisch wordt gewerkt aan belangrijke vraagstukken door samen onderzoeken; dit betekent o.a. het voeren van een onderzoeksagenda met een meerjarenplanning.
- doet onderzoek dat bijdraagt aan een duurzame kwaliteitsverbetering van het onderwijs; het uiteindelijke doel is bijdragen aan het leren van de leerling. De keuze voor een onderzoeksthema moet aansluiten bij de schoolontwikkeling en wordt ingebed in een van de programmalijnen van het KIC van Hogeschool KPZ.
- doet gezamenlijk onderzoek; dit betekent dat onderzoek wordt uitgevoerd door betrokkenen van de onderzoeksschool in samenwerking met een of meer docent-onderzoekers van Hogeschool KPZ. Samen onderzoek doen zorgt voor collectief leren.

- stimuleert het onderzoekend vermogen van collega's binnen de school, en vertaalt dit in facilitering van onderzoekscoördinator en onderzoeksgroep. *Onderzoekscoördinator* is samen met *schoolleider* verantwoordelijk voor het stimuleren en waarborgen van de onderzoekscultuur op school.
- heeft een schoolleider die samen met het team zorgt voor een *professionele, lerende en onderzoekende cultuur*; de kwaliteit van de onderzoekscultuur wordt gemonitord (scan 'leeromgeving onderzoekscultuur').
- bestaat uit een team van *onderzoekende leraren* die kritisch en nieuwsgierig zijn, betrokken zijn bij het onderzoek en een sterk ontwikkeld onderzoekend vermogen hebben of willen ontwikkelen (uitgaand van een brede diversiteit aan kwaliteiten van leraren).
- *presenteert en deelt de opgedane kennis en inzichten* uit het onderzoek met anderen om zo van elkaars expertise te kunnen leren: kennisdeling.

Hogeschool KPZ...

- biedt een *instituutsonderzoeksbegeleider* die als vertegenwoordiger van het opleidingsinstituut contact onderhoudt met de onderzoekscoördinator, student en schoolleider in relatie tot het onderzoek van de school.
- faciliteert *docent-onderzoekers om te participeren in gezamenlijk onderzoek*; dit betekent dat een of meer docent-onderzoekers van Hogeschool KPZ verbonden zijn aan onderzoek op de onderzoeksschool.
- zorgt voor *procesbegeleiding, expertise en onderzoekservaring* begeleidt door het Kennis en Innovatiecentrum.
- biedt *professionalisering* aan betrokkenen van de onderzoeksscholen en de eigen instituutsonderzoeksbegeleiders.
- *stimuleert studenten* die hun onderzoekend vermogen willen versterken, om ervaring op te doen op en te participeren in onderzoeken die plaatsvinden op een onderzoeksschool.
- *biedt een platform en netwerkfunctie om de opgedane kennis en inzichten* uit onderzoek te presenteren en te delen: kennisdeling.

1.3.2 Onderzoeksscholen ten opzichte van opleidingsscholen

Een onderzoeksschool is een opleidingsschool met aanvullend een onderzoekende profilering. Een opleidingsschool heeft de functie bij te dragen aan de ontwikkeling van de competenties van de aanstaande leraar. Een opleidingsschool is een 'samenwerking tussen lerarenopleidingen en een aantal schoolbesturen uit het po, vo of mbo' (www.PO-raad.nl). Binnen deze samenwerking zorgen zij voor een goede aansluiting tussen de opleiding en de onderwijspraktijk. In onderstaande tabel is de meerwaarde van de onderzoeksschool ten opzichte van een opleidingsschool schematisch weergegeven. Hierbij gaan we ervan uit dat scholen in ontwikkeling zijn, voortdurend werken aan hun profilering en onderstaande kenmerken in verschillende mate op scholen herkenbaar zijn.

	Opleidingsschool	Onderzoeksschool
Doel	Samen opleiden en professionaliseren	+ Samen onderzoeken: versterken van onderzoekend vermogen van (aanstaande) leraren en de onderzoekscultuur
Team	Opleidingscultuur bij alle collega's en in het bijzonder de mentoren, gericht op collectief leren.	+ Onderzoekscultuur: meerdere collega's met passie voor onderzoek en een sterk ontwikkeld onderzoekend vermogen
Schoolleider	Stimuleert en faciliteert de opleidingscultuur en onderzoekende houding.	+ Stimuleert en faciliteert de onderzoekscultuur, heeft zelf een onderzoekende houding, heeft lef in stimuleren nieuwe onderzoeksthema's, zorgt voor borging en het delen van kennis in netwerken
Student	Stage: collectief leren	+ Stage: versterken eigen onderzoekend vermogen
Onderzoek in de afstudeerfase	Praktijkgericht onderzoek gericht op bouw- of schoolniveau en aansluitend bij de schoolontwikkeling, eenjarig onderzoeksplan, studentafhankelijk	+ Praktijkgericht onderzoek gericht op bouw- of schoolniveau, aansluitend bij meerjarige onderzoeksplannen van de school, in samenwerking met een onderzoeksgroep en het team, studentonafhankelijk
Leeromgeving	Krachtige, betekenisvolle en uitdagende leeromgeving	+ een leeromgeving in en om de school met een sterke samenwerking van kennisnetwerken in de regio
Begeleiding op de werkplaats	Schoolopleider	+ Onderzoekscoördinator
Begeleiding op Hogeschool KPZ	Instituutopleider begeleidt alle studenten	+ Instituutsonderzoeksbegeleider begeleidt het onderzoek op de school (proces en inhoud) en de student in de afstudeerfase
Opbrengsten	Competente leraren voor de beroepspraktijk & maatschappij	+ op een systematische wijze ontwikkelen van vernieuwende en innovatieve werkwijzen voor de beroepspraktijk, gedragen door het team en in samenwerking met de netwerken in de regio.
Facilitering	1 dagdeel schoolopleider	+ 1 dagdeel onderzoekscoördinator + 1 extra betaalde dag inzet student, ambulant voor onderzoek
Vormen van collectief leren	(Interprofessioneel) leerteam van studenten/leraren binnen team of samengesteld vanuit meerdere opleidingsscholen	Mogelijkheden voor het organiseren van een Professionele Leergemeenschap met verschillende onderzoeksscholen binnen een bestuur of bestuur overstijgend, om collectief leren te versterken.

Tabel 1. Kenmerken van opleidingsscholen en onderzoeksscholen.

2 SAMEN ONDERZOEKEN BESCHREVEN IN WAARBORGEN

In het Kwaliteitskader Samen Opleiden en Inductie (Samen Opleiden & Professionaliseren, 2021) worden vier waarborgen beschreven om de basiskwaliteit van de partnerschappen binnen Samen Opleiden en Professionaliseren aan te geven. Deze waarborgen zijn, in aangepaste vorm, zeer bruikbaar om de samenwerking van onderzoeksscholen te beschrijven. De invulling van de waarborgen uit het Kwaliteitskader Samen Opleiden en Inductie zijn daarom herschreven met als doel de basiskwaliteit van de partnerschappen binnen Samen Onderzoeken aan te duiden.

In *waarborg 1 De lerende en onderzoekende leraar* wordt een beeld geschetst van het onderzoekend vermogen van (aanstaande) leraren. *Waarborg 2 De leeromgeving* en *waarborg 3 De organisatie* worden de kenmerken van een leeromgeving die uitdaagt tot onderzoek en de organisatie die daarvoor nodig is in samenhang beschreven. *Waarborg 4 Kwaliteitscultuur* is gericht op het waarderen en versterken van de kwaliteit van Samen Onderzoeken.

2.1 WAARBORG 1: DE LERENDE EN ONDERZOEKENDE LERAAR

Vanuit de opdracht om als onderwijs en betrokken netwerken bij te dragen aan de ontwikkeling en het leren van kinderen, hebben we professionals nodig met een sterk ontwikkeld onderzoekend vermogen (Andriessen, 2014; van Katwijk et al., 2019; VH, 2018; 2019). Professionals met een sterk ontwikkeld onderzoekend vermogen creëren toegevoegde waarde voor de leerlingen en hun opvoeders, professionals in en buiten de onderzoeksscholen en de samenwerking in de regio (www.samenopleiden.nl). Leerlingen en ouders profiteren van de inzichten en nieuwe aanpakken die voortkomen uit het onderzoekend vermogen van onderzoeksscholen. Professionals die onderzoeksvaardig zijn, een onderzoekende houding hebben, over onderzoekskennis beschikken en bestaande kennis kunnen toepassen in de praktijk dragen bij aan onderwijsverbetering (Andriessen, 2014; Van Katwijk et al., 2019). Door kennisdeling geven we een impuls aan de samenwerking in de regio en kunnen leraren van elkaar leren (collectief leren) en heeft het praktijkonderzoek een groter bereik waar meer kinderen van profiteren (PO-raad et al., 2019). In deze waarborg verhelderen we wat wij onder het begrip onderzoekend vermogen verstaan en vertalen we het vervolgens naar het denken, handelen en samenwerken van de professionals op de onderzoeksscholen en op Hogeschool KPZ.

Praktijkvoorbeeld kenmerkend voor een onderzoeksschool: kritische vragen in het team

Het team op onderzoeksschool x heeft de wens om het leren van kinderen meer te verbinden met de omgeving van de school. Dit onderwerp is relevant gezien de ligging van de school die gekenmerkt wordt door een ruime en groene buitenomgeving. Een werkgroep verdiept zich theoretisch in het thema 'Outdoor Education' en de kansen die Outdoor Education biedt om inhouden van wereldoriëntatie aan te bieden, zodat de oriëntatie van kinderen op de wereld wordt verrijkt. Een andere werkgroep verdiept zich in de mogelijkheden van de omgeving voor Outdoor Education. Binnen het team is een onderzoekscultuur aanwezig, waarin collega's veel met elkaar in gesprek zijn over de vraag hoe Outdoor Education passend kan worden ingezet om het onderwijs te verrijken. De wil is er, maar er zijn nog veel vragen over het hoe. Op welke manier kan Outdoor Education vormgegeven worden, zodat het voor alle kinderen de oriëntatie op de wereld verrijkt? En hoe worden de leerdoelen voor elk vak binnen wereldoriëntatie behaald?

Aan de hand van de meerjarenplanning voor schoolontwikkeling en de onderzoeksagenda worden verschillende deelgebieden, zoals de mogelijkheden van Outdoor Education, van dit bredere onderzoeksthema verkend. De schoolleider heeft samen met de onderzoekscoördinator en de onderzoeksgroep een richtinggevende en dragende rol in dit onderzoek. De twee werkgroepen in de school werken nauw samen om opbrengsten en ideeën uit te wisselen en te toetsen aan de praktijk.

Afstudeeronderzoeken van studenten van Hogeschool KPZ haken aan bij de ontwikkelingen binnen de onderzoeksschool en richten zich op inspirerende pedagogisch-didactische aanpakken voor wereldoriëntatie in de bovenbouw. De resultaten van het onderzoek van de leraren en de afstudeerders resulteren na drie jaar in een heldere visie op, en een doorgaande lijn in wereldoriëntatie, toegespitst op de rol van Outdoor Education. Leraren zijn trots op de wijze waarop zij kinderen nu uitdagen en ondersteunen in hun ontwikkeling op het gebied van wereldoriëntatie, kinderen hebben meer plezier in wereldoriëntatie en worden meer uitgedaagd en de resultaten op wereldoriëntatie zijn vergroot. Ouders zijn enthousiast over de verhalen waarmee hun kinderen thuiskomen.

Deze ontwikkeling draagt bij aan een vernieuwende school waar de onderzoekscultuur van het team is vergroot en heeft gezorgd voor innovatief, beter en passender onderwijs voor alle leerlingen.

2.1.1 Het onderzoekend vermogen van de (aanstaande) leraar

In recente literatuur wordt het onderzoekend vermogen van leraren gezien als de bekwaamheid om onderzoek te doen én te gebruiken ter verbetering van de eigen beroepspraktijk door de integratie van onderzoeksvaardigheden, een onderzoekende houding, onderzoekskennis, en het kunnen toepassen van onderzoeksresultaten in de praktijk (van Katwijk et al., 2019; vgl. ook Andriessen, 2014). Het begrip 'onderzoekend vermogen van leraren' wordt gevormd door vier aspecten, die we kort toelichten.

- *Onderzoeksvaardigheden of onderzoekcompetenties* betreft het analyseren van praktijkproblemen, een literatuurstudie uitvoeren, een onderzoeksvraag opstellen, het kiezen en gebruik maken van adequate onderzoeksmethoden, het verzamelen en analyseren van data, het trekken van conclusies en het schrijven van een onderzoeksverslag.
- *Een onderzoekende houding* wordt gekenmerkt door het willen weten, willen begrijpen, willen vernieuwen, willen bereiken, willen delen en kritisch zijn. Het is een manier van denken die gericht is op diepgaand begrijpen, terughoudend zijn in concluderen, tolerant zijn ten aanzien van tegenstrijdigheden, vanuit verschillende perspectieven willen kijken en continu vragen willen stellen. Een onderzoekende houding vormt ook de basis van onderzoekend handelen als reflectieve beroepsbeoefenaar.
- *Onderzoekskennis* is zowel de kennis over een vakinhoud of vakdidactiek, als ook om theoretische concepten over het fenomeen onderzoek zelf en over het uitvoeren van onderzoek.
- *Het toepassen van onderzoeksresultaten van anderen in de praktijk* gaat over het in staat zijn tot *evidence informed decision making*, waarbij het niet direct hoeft te gaan om het zelf uitvoeren van een onderzoek, maar wel om het gebruik maken van data uit de praktijk en uit eerder verschenen onderzoeksresultaat. Met als doel het verhogen van de kwaliteit van het leren van de leerling.

De vier aspecten zijn sterk aan elkaar gerelateerd en niet los van elkaar te zien in de onderwijspraktijk; het is bijvoorbeeld niet mogelijk om onderzoeksvaardigheden te gebruiken zonder een vorm van onderzoekskennis. Voor het versterken van het onderzoekend vermogen van (aanstaande) leraren is belangrijk om deze aspecten afzonderlijk als integraal aan te bieden. Een stevige onderzoekscultuur maakt het makkelijker voor leraren om aan hun onderzoekend vermogen te werken.

2.1.2 De onderzoekscultuur

Op een onderzoeksschool wordt systematisch gewerkt aan het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs. Resultaten uit onderzoek hebben als uiteindelijke doel om bij te dragen aan de kwaliteit van het leren van de leerling en het opleiden van aanstaande leraren. Op een onderzoeksschool is een sterke onderzoekscultuur aanwezig. Een onderzoekscultuur is een professioneel klimaat waarin op een onderzoeksmatige wijze wordt gewerkt aan schoolontwikkeling (Ros & van den Bergh, 2018). Het onderzoekend vermogen van leraren wordt ook uitgedragen naar ouders, leerlingen, andere scholen en samenwerkingspartners in de regio. (Aanstaande) leraren voeren praktijkonderzoek uit samen met (een deel van de) collega's in een onderzoeksgroep. Ze bevragen elkaar en stimuleren een kritische houding ten aanzien van de eigen onderwijspraktijk.

De aanstaande leraar, WPO-student, profiteert van de onderzoekscultuur op een onderzoeksschool door te participeren in een onderzoeksgroep. De student levert een bijdrage aan een onderzoeksthema en werkt een deelaspect daarvan uit samen met collega's binnen de school. Het doen van onderzoek door leraar en WPO-er werkt door naar de betrokkenen op de school (het team, de leerlingen). *Een onderzoeksschool denk na over het volgende type vragen: Wat is kenmerkend voor ons pedagogisch en didactisch handelen? Hoe kunnen we begrijpend lezen en WO integreren? Hoe kunnen we vorm en inhoud geven aan burgerschap? Welk effect heeft coöperatief leren op de leerresultaten van de leerlingen? In welke mate zijn ouders tevreden over de communicatie van de school?*

2.1.3 Docenten Hogeschool KPZ

Een van de eisen die aan hogeschooldocenten wordt gesteld omvat het hebben en onderhouden van een sterk onderzoekend vermogen dat gericht is op vakinhoudelijke en vakdidactische vernieuwingen in de praktijk en theorie. Daarin hebben hogeschooldocenten een voorbeeldfunctie naar (aanstaande) leraren. Vanuit deze verantwoordelijkheid hebben ze verbindende rol naar de onderzoeksscholen, besturen en regionale netwerken. In het bijzonder geldt dit voor de instituutsonderzoeksbegeleiders die vanuit hun expertise recente inzichten uit vakinhoudelijk en pedagogisch onderzoek delen met de onderzoekscholen. Hogeschooldocenten van KPZ kunnen samen met de betrokkenen (directie, onderzoekscoördinatoren, leraren, WPO-studenten) in de onderzoeksschool optrekken in de verschillende fases van het onderzoek. Zij gaan in gesprek over de vraagarticulatie (zie ook *Bijlage 3*), delen hun expertise en zetten hun innovatief vermogen in bij het begeleiden van onderzoek. De waarde voor Hogeschool KPZ hiervan is dat zij beter zicht krijgt op praktijkproblemen en op nieuwe trends en oplossingen, en nieuwe inzichten aan de praktijk kan toetsen. Door te participeren in een onderzoeksschool wordt door hogeschooldocenten ook collectief geleerd. Het Kennis- en innovatiecentrum (KIC) van Hogeschool KPZ heeft hier een belangrijke rol in. Zie voor een beschrijving van het KIC in *Bijlage 6*.

De onderwerpen waar de onderzoekscholen zich op richten worden ingebed binnen de programmalijnen van het KIC van Hogeschool KPZ. Hiermee borgen we beschikbaarheid van expertise van hogeschooldocenten op bepaalde domeinen en de toegang tot en contacten met andere kennisnetwerken. Ook in de opleidingen van KPZ is de onderzoekscultuur ingebed. Studenten en docenten op de Hogeschool werken voortdurend aan hun eigen onderzoekend vermogen en versterken daarmee hun professioneel handelen. De Hogeschool denkt na over het volgende type vragen: *Hoe kunnen leraren PO en docenten van KPZ meer worden betrokken bij het onderzoek in het KIC en op onderzoeksscholen? Hoe kunnen we de onderzoekende houding van studenten verder stimuleren? Wat is de kwaliteit van het onderzoekend vermogen van hogeschooldocenten?*

2.1.4 Samenwerken binnen het partnerschap en in de regio

De samenwerking binnen 'Samen Onderzoeken' heeft als uitgangspunt dat vraagstukken, ontwikkelthema's en dilemma's vanuit zowel de praktijk als vanuit de Hogeschool herkenbaar moeten zijn. Het in beeld brengen van die vraagstukken en kaders van de ontwikkelingen is het gezamenlijke vertrekpunt voor het beïnvloeden en verbeteren van de praktijk. De inhoud hoeft niet altijd gekoppeld te worden aan formele leerprocessen van leerlingen, maar kunnen ook de leerling-populatie betreffen of de manier waarop de contextfactoren van de school invloed hebben op de brede ontwikkeling van kinderen. Een school kan er ook voor kiezen een (deel van een) maatschappelijk probleem, zoals de invloed van (taal)armoede op het onderwijs in de school, te onderzoeken. Onderzoeksvragen kunnen gesteld worden op klasniveau, schoolniveau, maar ook op bestuursniveau of zelfs op regionaal niveau. Hiermee kunnen de resultaten een bijdrage leveren aan het aanpakken van maatschappelijke vraagstukken.

Scholen kunnen in samenspraak met de IOB'er (instituutsonderzoeksbegeleider) hun eigen uitdagingen en verbeterpotentieel verkennen, en in beeld brengen welke ontwikkelkansen er zijn. Waar de mogelijkheid zich voordoet is samenwerking tussen meerdere scholen (binnen een bestuur of bestuur overstijgend) ook een vorm waarbinnen onderzoek kan plaatsvinden. Een mooie aanleiding is een vergelijkbare ontwikkelvraag van scholen. Hier ligt ook een relatie met de professionaliseringsdoelen en onderzoeksagenda van besturen, zoals het strategisch beleidsplan, de organisatiestructuur en HRM. In contacten met betrokkenen binnen de eigen organisatie worden aspecten (van proces en product) van het doen van onderzoek onder de aandacht gebracht door te faciliteren, informeren en mee te werken.

2.2 WAARBORG 2 & 3: DE LEEROMGEVING & DE ORGANISATIE

De onderzoeksscholen binnen 'Samen Onderzoeken' hebben een samenhangende en consistente leeromgeving gerealiseerd die (aanstaande) leraren ondersteunt, prikkelt en het onderzoekend vermogen versterkt. Daarbij zijn verantwoordelijkheden, rollen en taken afgestemd op en ingebed in de organisatiestructuren van de betrokken instituten. Er is sprake van een gezamenlijke verantwoordelijkheid en verbindingen tussen de Hogeschool en onderzoeksscholen (praktijkplaats).

2.2.1 Betrokkenen onderzoeksscholen en hun rollen, taken en verantwoordelijkheden

Er zijn verschillende partijen betrokken bij het doen van onderzoek op school. We bespreken ze hieronder op het niveau van de praktijkplaats, bestuurlijk niveau en niveau van de Hogeschool en gaan daarbij in op de rollen, taken en verantwoordelijkheden van elk van de betrokkenen.

Op niveau van de **praktijkplaats** zijn de volgende betrokken van belang bij het vormgeven van de Onderzoeksschool: de schoolleider, de onderzoekscoördinator, de leraren, de student(en) en de leerlingen en hun ouders.

- De **schoolleider** zorgt voor een professionele, lerende en onderzoekende cultuur die is gericht op samen onderzoeken. Hij stemt - in samenspraak met het team en in samenhang met ontwikkelingen binnen het bestuur - de meerjarenplanning van het onderzoek af op de schoolontwikkeling. De schoolleider stimuleert het onderzoekend vermogen van collega's binnen de school.
- De **onderzoekscoördinator** is de spil in de onderzoeksschool en heeft als kerntaak het stimuleren en monitoren van onderzoeken binnen de school. Hij legt de link tussen schoolontwikkelingsvraagstukken en het onderzoek op de school en is eerste aanspreekpunt bij het begeleiden van het onderzoek van de WPO-student samen met de i De onderzoekscoördinator is samen met de schoolleider verantwoordelijk voor het stimuleren en waarborgen van de onderzoekscultuur op school.

- De **onderzoekende leraar/professional** is kritisch en nieuwsgierig, is betrokken bij het onderzoek en beschikt over onderzoekend vermogen en wil dit verder ontwikkelen. Hij in staat om inzichten uit wetenschappelijke en vakliteratuur te benutten voor uitdagingen in de praktijk (zie ook waarborg 1).
- Onderzoek doen is van het hele team. De **onderzoeksgroep** heeft daar een voortrekkersrol in naar de rest van het team. Afhankelijk van de fase waarin een onderzoeksschool zich bevindt is het gehele team in meer of mindere mate betrokken bij het onderzoeksthema. Een onderzoeksgroep kan ook gevormd worden op bestuurlijk of regionaal niveau. De onderzoeksgroep is de plek waar ontwikkelingen bij elkaar komen en besproken worden. En komt samen op grond van het thema dat zich aandient uit de praktijk. De onderzoeksgroep doet kort-cyclisch praktijkgericht onderzoek (zie ook Andriessen, 2014) en heeft verbinding met één van de kenniskringen van het KIC van Hogeschool KPZ en het werkveld. De onderzoeksgroep bestaat onafhankelijk van een student die al dan niet onderzoek doet op de onderzoeksschool.
- De **WPO-student** op een onderzoeksschool: De WerkPlek Opleidings-student bevindt zich in de afstudeerfase van de opleiding en wil het eigen onderzoekend vermogen versterken. Hij solliciteert op een van de onderzoeksthema's van een onderzoeksschool, waardoor een inhoudelijke match ontstaat. De WPO-student voert op de onderzoeksschool een praktijkgericht onderzoek uit, dat aansluit bij een vraagstuk in de praktijk. Hij komt op een onderzoeksschool in aanraking met de onderzoekscultuur en wordt gefaciliteerd voor het doen van onderzoek. De WPO-student is geen 'drager' van het onderzoek binnen een school, maar kan door zijn specifieke afstudeeropdracht samen met de onderzoekscoördinator wel een deelproject uitwerken en fungeren als een aanjager van dit (deel van het) onderzoek. Hij wordt zowel procesmatig als inhoudelijk ondersteund en gecoacht door de onderzoekscoördinator op de school, de instituutonderzoeksbegeleider en de tutor die de colleges op Hogeschool KPZ geeft. In het sollicitatiegesprek wordt afgestemd welke facilitering passend is ter ondersteuning van het onderzoek van de student ten dienste van de school. Hierbij kan worden gedacht aan een extra dag/dagdeel facilitering voor het betrekken van het team bij de onderzoeksopdracht in samenwerking met de onderzoekscoördinator. (In bijlage 3 wordt beschreven hoe het op een onderzoeksschool gaat als er geen WPO-student is).
- De **leerlingen en hun ouders** zijn op meerdere manieren verbonden met het onderzoek: zij zijn de groep die profiteert van de inzichten en nieuwe aanpakken die voortkomen uit het onderzoekend vermogen van de onderzoeksscholen; opbrengsten en vervolgstappen van onderzoek worden met hen gecommuniceerd. Daarnaast zijn de leerlingen en hun ouders belangrijke 'denkpartners', die input leveren voor de vragen waar een school onderzoeksmatig mee aan de slag kan gaan en zullen zij waar nodig fungeren als respondenten binnen het praktijkonderzoek. Ook kunnen leerlingen en ouders respondenten zijn binnen een onderzoek.
- Andere betrokkenen bij het opleiden van studenten in de school zijn de schoolopleider, de mentor en de instituutopleider. Zie voor de rolbeschrijvingen de uitwerking van het profiel SO&P: '*Professioneel perspectief. Visiedocument Samen Opleiden en Professionaliseren 'next level'*'.

Op bestuurlijk niveau zijn de bestuurder en de Coördinator samen opleiden en professionaliseren betrokken bij het onderzoek op de scholen.

- De **bestuurders** vanuit het werkveld en vanuit het opleidingsinstituut (Hogeschool KPZ) zorgen ervoor dat de visie op 'Samen Onderzoeken' geïntegreerd wordt in het strategisch beleidsplan, in de organisatiestructuur en binnen HRM van de eigen organisatie. Ook heeft de bestuurder een verantwoordelijkheid om mee te denken over onderzoeksthema's binnen zijn bestuur en over de manier waarop onderzoek en kennisdeling wordt gestimuleerd en gefaciliteerd.
- De **Coördinator samen opleiden en professionaliseren** (CoOP'er) is de verbinder tussen Hogeschool KPZ, een bestuur en de onderzoeksscholen binnen dat bestuur. Deze CoOP'er kan het onderzoeksmatig werken binnen scholen stimuleren door professionalisering te stroomlijnen en ontwikkelingen op bestuursniveau te analyseren en stimuleren.

Op het niveau van de **Hogeschool** zijn de instituutsonderzoeksbegeleider, de instituutsopleider en de kenniskringen werkveld betrokken bij het onderzoek op de onderzoeksscholen.

- De **instituutsonderzoeksbegeleider (IOB'er)** is een vertegenwoordiger van opleidingsinstituut Hogeschool KPZ en onderhoudt de relatie met de onderzoekscoördinator, de student en de schoolleider in relatie tot het onderzoek van de school. Hij heeft contact over zowel het proces van het doen van onderzoek als de inhoud van het onderzoek. De IOB'er heeft dus een tweeledige rol: 1) procesbegeleider, waarin hij met de schoolleider, onderzoekscoördinator en student spart over de invulling van de verschillende stappen in het onderzoek en de manier waarop de rest van het team hierin betrokken wordt, en 2) expert-participatief onderzoeker; de IOB'er heeft kennis van het doen van onderzoek en doet mee in het onderzoek. Hij fungeert als een schakel tussen beschikbare expertise vanuit KPZ en de theorie. Het heeft de voorkeur dat de IOB'er expert is op de inhoud van het onderzoeksdomein van een school, maar wetend dat alle kennis niet in één persoon besloten ligt, kan expertise indien nodig ook ingevlogen worden. De IOB'er is nauw betrokken bij het onderzoeksproces dat de student uitvoert en is als examinerator betrokken bij de formatieve en summatieve toetsmomenten van de WPO-student. Wanneer er geen WPO-student op de school is blijft de IOB'er de rol van procesbegeleider en expert-participatief onderzoeker vervullen. Hiermee houdt de IOB'er zicht op de schoolontwikkeling van de onderzoeksschool, nieuwe trends en oplossingen, en de profilering van onderzoeksschool bij het opleiden van studenten. Ook blijft hij de onderzoeksmatige manier van werken van het team binnen de onderzoeksschool stimuleren, en blijft fungeren als de verbindingspersoon met experts buiten de school.
- De **instituutsopleider** is een vertegenwoordiger van opleidingsinstituut Hogeschool KPZ en onderhoudt de relatie met mentoren en de schoolopleider in relatie tot het werkplekleren van studenten. De instituutsopleider is op de hoogte van de context van de school en de lopende onderzoeken.
- Elke programmalijn van de hogeschool heeft een **Kenniskring werkveld**, vergelijkbaar met de onderzoeksgroep op de school, waarin hogeschooldocenten van KPZ en leraren van de onderzoeksscholen samenkomen om de laatste ontwikkelingen, dilemma's en vraagstukken rondom een onderzoeksthema te bespreken. Om de verbinding van onderzoeksscholen met de programmalijnen van het KIC vorm te geven, participeert uit elke onderzoeksschool ook één collega in een Kenniskring werkveld.

2.2.2 Systematische aandacht voor het stimuleren van onderzoekend vermogen

Facilitering en professionalisering

Bovengenoemde rollen en taken dragen allemaal bij aan een onderzoekscultuur op de onderzoeksscholen. Om de betrokkenen een sense of urgency te laten ervaren en de kwaliteit van onderzoek te borgen is het van belang dat er duidelijke afspraken zijn over zowel de professionalisering als de facilitering van deze rollen.

De **onderzoekscoördinator** op een school wordt gefaciliteerd om zijn taak in het begeleiden van de onderzoeksgroep en de WPO-student goed uit te kunnen voeren. Dit betekent dat hij een dagdeel wordt vrij geroosterd voor onderzoek. De onderzoekscoördinator heeft scholing vanuit Hogeschool KPZ gevolgd (passend bij de beginsituatie van de school en eerdere scholing) om zijn taak goed uit te kunnen voeren (zie ook bijlage 5). Daarnaast neemt hij deel aan de netwerkbijeenkomsten op Hogeschool KPZ, om uit te wisselen met andere onderzoekscoördinatoren en om van en met elkaar te leren. Ook is er de mogelijkheid voor verschillende onderzoeksscholen om gezamenlijke scholing te volgen of een Professionele Leergemeenschap (PLG) te vormen op een bepaald aspect van onderzoek (door de onderzoekscoördinator of andere betrokken collega's). Zo zijn er 'academies' per bestuur, waarin een professionaliseringsaanbod wordt gedaan.

De **IOB'er** wordt vanuit Hogeschool KPZ gefaciliteerd om een onderzoeksschool –en de WPO-student op die school- te begeleiden en in gesprek te blijven met de verschillende betrokkenen in de school (schoolleider, onderzoekscoördinator, onderzoeksgroep). De IOB'er werkt aan zijn eigen professionalisering en expertise door op de hoogte te blijven van de ontwikkelingen in het Kennis- en Innovatiecentrum van KPZ, door literatuur en door deel te nemen aan de IOB-bijeenkomsten op Hogeschool KPZ.

De **schoolleider** heeft een belangrijke positie en verantwoordelijkheid in relatie tot de onderzoekscultuur binnen de school als facilitator, stimulator en organisator, maar ook als voorbeeld (Krüger, 2010; Ros & van den Bergh, 2018). Het proces van de keuze voor het onderzoeksthema in relatie tot de onderzoeks- ontwikkelagenda is primair de verantwoordelijkheid van de schoolleider in samenspraak met de onderzoekscoördinator en het team. Bij het vaststellen van het onderzoeksthema heeft de schoolleider oog voor de balans tussen de vragende rol van de leraar en de richtinggevende rol van de schoolontwikkelingen (en ontwikkelingen op bestuursniveau). Schoolleiders zijn zowel naar hun team, als naar de bestuurder en ouders, de verbindende factor om het onderzoek binnen hun onderzoeksschool aan te sturen. Om dat doel te bereiken treffen schoolleiders van onderzoeksscholen elkaar twee keer per jaar om good practices, ervaringen, dilemma's te bespreken en gezamenlijk te professionaliseren.

Overleg, samenwerking en kennisbenutting tussen de verschillende partners

De kracht van het 'Samen Onderzoeken' wordt bepaald door de mate en kwaliteit waarin de verschillende partners samenwerken en elkaar versterken door kennis en inzichten te delen gedurende het hele onderzoeksproces dat aansluit bij de schoolontwikkeling.

2.2.3 Samen vaststellen van het onderzoeksdomein, de onderzoeksagenda en vraagarticulatie

Bij het bepalen van een meerjarige onderzoeksagenda en de focus van het onderzoeksthema is er overleg en afstemming tussen de onderzoeksscholen en Hogeschool KPZ. De schoolleider, onderzoekscoördinator en IOB'er verkennen samen de vragen die voortkomen uit de schoolontwikkeling en het schoolplan, en stemmen dit af op de beschikbare expertise vanuit Hogeschool KPZ. In bijlage 4 wordt het proces van vraagarticulatie verder uitgewerkt. Het streven is om in de keuze voor een onderzoeksthema aansluiting te vinden bij een van de 5 programmalijnen van het Kennis- en Innovatiecentrum, zodat expertise en inhoudelijke begeleiding vanuit Hogeschool KPZ kunnen worden geborgd. Het doel hiervan is om te komen tot een heldere vraagarticulatie, met vragen die relevant zijn voor de praktijk en tegelijkertijd een urgentie hebben. Door meerdere jaren aan een bepaald onderzoeksthema te werken kan er gewerkt worden aan duurzame ontwikkeling en langetermijndoelen, en wordt de verdieping en doorwerking van nieuwe inzichten geborgd. In het vaststellen van een onderzoeksagenda binnen een bestuur of school kan ook worden aangesloten bij de regionale vraagstukken en de Regionale Kennisagenda Onderwijs. Ook op bestuursniveau kan er worden bijgedragen aan 'Samen Onderzoeken' door kennis te delen, kennisnetwerken op te zetten en/of een gezamenlijke onderzoeksagenda op te stellen. Hiermee wordt niet alleen bijgedragen aan het ontwikkelen van kennis, maar ook aan het informeren van anderen over de opbrengsten en toepassingsmogelijkheden van onderzoeksresultaten. Hiermee kan er meer verbinding komen tussen 'vindplaatsen' van vernieuwing, zowel in uitwisseling tussen onderzoeksscholen als met Hogeschool KPZ.

2.2.4 Kennisdeling en kennisbenutting

Om de inzichten en nieuwe aanpakken die worden ontwikkeld op de onderzoeksscholen zoveel mogelijk te benutten, is het van belang om kennis en inzichten uit te wisselen tussen de verschillende partners van Samen Onderzoeken. Er moet een sterkere kennisinfrastructuur gaan ontstaan die ervoor zorgt dat kennis voor het onderwijs toegankelijk, toepasbaar en betrouwbaar is en dat er meer onderzoek plaatsvindt naar vraagstukken uit het onderwijs (www.poraad.nl). Om dit te bereiken wordt een aantal platforms ingericht en ontwikkeld om elkaar te informeren, kennis te delen en benutten.

Voorbeelden hiervan zijn een kenniskring van Hogeschool KPZ waarin onderzoeksscholen participeren, een PLG waarin collectief geleerd wordt door de expertise van elkaar in te zetten, maar ook incidentele ontmoetingen tussen verschillende onderzoeksscholen en een uitwisseling op regionale of landelijke netwerken (zoals het Platform Samen Onderzoeken) draagt bij aan een sterke kennisinfrastructuur. Jaarlijks initieert Hogeschool KPZ een onderwijsconferentie met de partners van Samen Opleiden en Professionaliseren waar de verschillende opbrengsten van de onderzoeksscholen worden gepresenteerd, ideeën aan een breder publiek kunnen worden voorgelegd (rondetafelgesprekken) en verbindingen op inhoud kunnen worden gelegd. De onderwijsconferentie heeft een meer interprofessioneel karakter, zodat alle educatief professionals elkaar kunnen ontmoeten. Naast deze verschillende platforms draagt het publiceren van tussentijdse inzichten en resultaten in een nieuwsbrief of een praktijkgericht artikel bij aan kennisdeling en -benutting. Een belangrijk aandachtspunt is om de opgedane inzichten van de praktijkgerichte onderzoeken op de onderzoeksscholen beschikbaar te maken en te houden voor zowel de eigen school als voor andere scholen. Met het inrichten van een centrale database waarin alle data, onderzoeksresultaten en opbrengsten worden bewaard, kan worden geborgd dat opgedane inzichten zo optimaal mogelijk toegankelijk zijn voor meerdere geïnteresseerden.

2.3 WAARBORG 4: WAARDEREN EN VERSTERKEN VAN KWALITEIT

De uitwerking van Waarborg 4 - Kwaliteitscultuur Samen Onderzoeken - is in lijn met de wijze waarop deze is uitgewerkt in het kader van Samen Opleiden en Professionaliseren ('Professioneel perspectief'). In februari 2023 is deze uitgebreide uitwerking in het penvoerdersoverleg geaccordeerd. Onderstaande tekst is in zijn geheel overgenomen en vervangt daarmee de eerdere uitwerking.

Er bestaan binnen het partnerschap gedeelde beelden van de processen die passen bij het vormgeven van een kwaliteitscultuur voor het Samen Onderzoeken. In de beschrijving van deze waarborg komen de volgende vier aspecten aan bod:

- De cultuur van het 'Samen Onderzoeken' is gericht op het waarderen, onderhouden en verbeteren van de kwaliteit van het samen onderzoeken en sluit nauw aan bij de onderzoekscultuur van scholen;
- Er wordt gewerkt aan de hand van een ontwikkel- en onderzoeksagenda die voortkomt uit zowel kennisbronnen (evidence informed werken) als kenmerken van de leerlingen in hun omgeving;
- Er wordt gewerkt aan het opbouwen en versterken van de kennisinfrastructuur en doorwerking van onderzoeksresultaten (disseminatie, borging, ...);
- Er wordt gewerkt met een kwaliteitscyclus om de onderzoekende cultuur te onderhouden, borgen en verbeteren op zowel de Hogeschool als in de praktijkplaats.

Om de Onderzoekscultuur en het onderzoekend vermogen te kunnen evalueren moet helder zijn wat de kwaliteitskenmerken van de onderzoeksschool zijn en welke voorwaarden en afspraken gelden om onderzoeksschool te kunnen worden en blijven. Deze zijn hieronder samengevat op basis van de tekst uit waarborg 1, 2 en 3 van Samen Onderzoeken.

Kwaliteitskenmerken van de onderzoeksschool

Op een onderzoeksschool is een professionele, lerende en onderzoekende cultuur gericht op samen onderzoeken met als doel het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs voor leerlingen.

- Het onderzoekend vermogen van het team wordt versterkt doordat het team een onderzoekende houding heeft, systematisch werkt en onderzoek doet, kennis heeft over onderzoek en evidence-informed werkt;
- De onderzoekscultuur wordt versterkt door het gebruik van theoretische kennis en praktische wijsheid (onderzoekscultuur) en door samenwerken en collectief leren met collega's;
- Binnen de onderzoeksschool is een meerjarenplanning (meerjarige onderzoeksagenda) gekoppeld aan de schoolontwikkeling(en) die duurzame ontwikkeling en langetermijndoelen nastreeft;

- Onderzoek doen is van het hele team, waarbij de onderzoeksgroep kort-cyclisch praktijkgericht onderzoek doet in verbinding met een of meer kenniskringen (waaronder KPZ);
- De richting van het onderzoek wordt bepaald door urgente problemen in de school, opgenomen in school-, jaar-, en onderzoeksplan.
- Een onderzoeksschool deelt en benut kennis via platforms en kenniskringen en wisselt kennis uit via landelijke of regionale netwerken (o.a. Platform Samen Onderzoeken);
- Er is sprake van een stevige kennisinfrastructuur die o.a. tot uiting komt tijdens de jaarlijkse KPZ conferentie Kind en Educatie waar opbrengsten van onderzoek op de onderzoeksschool gepresenteerd worden. Opbrengsten en inzichten worden beschikbaar gesteld voor andere scholen.
- Een onderzoeksschool haalt kennis op en deelt kennis in een bredere setting dan de eigen school;
- Een onderzoeksschool stelt een onderzoeksagenda, gekoppeld aan het schoolplan, op met daarin de ambities waaraan concrete doelen en indicatoren zijn gekoppeld passend bij de eigen missie, strategie en de ontwikkelingsfase van de school;
- De school vult bij de start van het traject de scan 'Leeromgeving onderzoekscultuur' in zodat gericht een plan van aanpak opgesteld wordt, waarin staat waarin en hoe ze zich gaat ontwikkelen aangaande het profiel van de onderzoeksschool.

Voorwaarden en afspraken om onderzoeksschool te kunnen worden en blijven:

- Het basisarrangement vanuit de inspectie is in orde;
- Er moet commitment zijn in het team om onderzoeksschool te worden;
- De school voldoet aan de eisen die gesteld worden aan een opleidingsschool. Zie daarvoor het document 'Professioneel perspectief' (maart 2022);
- Een school formeert een onderzoeksgroep waarin een opgeleide onderzoekscoördinator, instituutsonderzoeksbegeleider (IOB'er) en schoolleider participeren met (een deel van) het team, eventueel aangevuld met de aanwezige WPO student. NB. Als er geen WPO student is, is de school nog steeds een onderzoeksschool die wordt begeleid vanuit de hogeschool;
- De WPO student is structureel een extra dag op de stage waarvoor hij/zij ook stagevergoeding krijgt, op die stagedag mag hij/zij geen lesgevende taken hebben;
- Het bestuur van de onderzoeksschool heeft de verantwoordelijkheid voor de continuïteit van het samen onderzoeken op de scholen;
- Hogeschool KPZ heeft de verantwoordelijkheid voor de continuïteit van het samen onderzoeken op de scholen.

2.3.1 Kwaliteit van Samen Onderzoeken

Om de kwaliteit van Samen Onderzoeken te verhogen is de onderzoekscultuur van belang. Deze cultuur stimuleert het onderzoekend vermogen en het evidence informed handelen van de professionals en draagt daardoor bij aan een duurzame ontwikkeling van het leren en ontwikkelen van kinderen. De organisatie-aspecten, zoals genoemd bij waarborg 3, zijn voorwaardelijk om de onderzoekende cultuur te vormen. Om de kwaliteit van de onderzoekscultuur te waarderen, onderhouden, borgen en versterken is het van belang om in gesprek te blijven over de inhoud, kwaliteit van de ontwikkelingen en de interacties tussen de betrokkenen. Ten aanzien van de kwaliteit van de onderzoekscultuur heeft de schoolleider een bepalende rol in het stimuleren van een professionele en lerende onderzoekscultuur. Hiertoe organiseert en faciliteert de schoolleider een aantal taken binnen zijn school (waarborg 3). Daarnaast wordt voortdurend het gesprek gevoerd over de kwaliteit van het onderzoeksmatig werken en de onderzoekscultuur binnen de school. Dit is ook zichtbaar in het functiebouwwerk, integraal personeelsbeleid en de voortgangsgesprekken. Belangrijke sparringpartners voor de schoolleider zijn de onderzoekscoördinator (intern) en de instituutsonderzoeksbegeleider vanuit de Hogeschool. In deze driehoek worden ontwikkelingen in de kwaliteit van de onderzoekscultuur besproken.

De scan 'Leeromgeving Onderzoekscultuur' (www.platformsamemonderzoeken.nl) kan als een kritische spiegel dienen voor de kwaliteit van de onderzoekscultuur op een school. In bijlage II werken we verder uit hoe er door de diverse betrokkenen met de scan gewerkt kan worden.

Om duurzaam te werken aan onderwijsontwikkeling middels praktijkgericht onderzoek is het voeren van een onderzoeksagenda met een meerjarenplanning belangrijk. Hiermee werken we systematisch en planmatig aan thema's die voortkomen uit de schoolontwikkeling die uiteindelijk bijdragen aan het leren van de leerling. Er wordt uitgegaan van een vraagstuk vanuit de praktijk dat herkenbaar moet zijn bij de betrokken leraren en andere professionals binnen de school.

Het vraagstuk hoeft niet altijd en direct gekoppeld te worden aan formele leerprocessen, maar mag ook in lijn zijn met aspecten die de populatie en context van de school kenmerken en invloed hebben op de brede ontwikkeling van kinderen die de school bezoeken. De school kan er ook voor kiezen een maatschappelijk probleem als (taal)armoede te onderzoeken. Dit kan op schoolniveau, maar ook op bestuursniveau of zelfs op regionaal niveau. Hiermee kunnen scholen een maatschappelijke bijdragen leveren. Hier ligt ook een relatie met de onderzoeksagenda van het bestuur.

Bij het vaststellen van het onderzoeksthema ligt de verantwoordelijkheid bij de schoolleider die moet zorgen voor een balans tussen de vragende rol van de leraar en de richtinggevende rol van de schoolontwikkelingen (ontwikkelingen op bestuursniveau). Schoolleiders zijn zowel horizontaal als verticaal de verbindende factor. Schoolleiders van onderzoeksscholen vormen een netwerk een netwerk met als doel elkaar te versterken op de onderzoekscultuur en het onderzoekend vermogen van het team. Hierdoor kan er een sterke verbinding komt om samen te werken aan kwaliteit en kan er ook een gezamenlijk professionaliseringstraject aangeboden worden. Scholen kunnen hun eigen uitdagingen, en wellicht handelingsverlegenheid, in beeld brengen en kijken of er ontwikkelkansen zijn in samenwerking met de expertise op Hogeschool KPZ. Door als onderzoeksschool zich meerdere jaren te verbinden aan onderzoek en ontwikkeling binnen een bepaald thema wordt de verdieping binnen een bepaalde thematiek geborgd en wordt voorkomen dat er elk jaar een nieuw thema opnieuw moet worden neergezet.

2.3.2 Kennisinfrastructuur

De kwaliteitscultuur binnen een onderzoeksschool wordt ook zichtbaar in de manier waarop deze school contacten onderhoudt en kennis uitwisselt met andere partijen. Dit gaat zowel over het leren van good practices en onderzoeksresultaten van andere (onderzoeks)scholen als over het delen van eigen onderzoeksresultaten met anderen. Hierbij denken we o.a. aan het delen van inzichten binnen gezamenlijke netwerkgroepen van meerdere onderzoeksscholen, als ook het deelnemen aan de jaarlijkse conferentie Kind en Educatie op Hogeschool KPZ en het delen van opbrengsten van onderzoek met ouders en andere betrokken stakeholders van de school. Bij de ontwikkeling van een onderzoeksschool kan de kennisinfrastructuur in eerste instantie versterkt worden binnen het bestuur, en wanneer inhoudelijk relevant, kan er ook bestuur doorbrekend gewerkt worden en worden aangesloten bij andere besturen of bij regionale of landelijke netwerken, zoals het platform Samen Onderzoeken (www.samenonderzoeken.nl). Hogeschool KPZ neemt de taak op zich om zicht te geven op belangrijke netwerken en samenwerkingsverbanden.

2.3.3 Kwaliteit van Samen Onderzoeken

Binnen 'Samen Onderzoeken' werken de onderzoeksscholen en Hogeschool KPZ samen aan het onderhouden en het verbeteren van de kwaliteit van de onderzoekende cultuur en het onderzoekend vermogen, gericht op het verbeteren van het onderwijs. Om Samen Onderzoeken te evalueren, d.w.z. om zicht te krijgen op de kwaliteit van de onderzoekscultuur en het onderzoekend vermogen van de onderzoeksschool en de kwaliteit van de samenwerking binnen het partnerschap, werken we met een kwaliteitscyclus. Die lichten we hieronder toe.

Middels kwantitatieve en kwalitatieve data die op alle niveaus en op verschillende momenten binnen de onderzoeksscholen en het cluster van onderzoeksscholen wordt opgehaald, wordt periodiek gecheckt of het Samen Onderzoeken in de volle breedte voldoet aan de eigen kwaliteitsambities zoals beschreven in het profiel Samen Onderzoeken en de landelijke eisen voor onderzoek (Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek, bijlage 8). Op basis van de resultaten wordt de kwaliteit van het Samen Onderzoeken bepaald, bewaakt, geborgd, verbeterd en verantwoord.

2.3.3.1 Kwaliteitsinstrumenten Samen Onderzoeken

We werken met een vierjarige PDCA-cyclus die gekoppeld is aan de schoolplanperiode en, daarmee, aan de onderzoeksagenda. Hieronder beschrijven we de kwaliteitsinstrumenten van Samen Onderzoeken. In Tabel 2. is cyclisch weergegeven wanneer welke instrument wordt ingezet.

Om toe te werken naar de peerreview van Samen Opleiden en Professionaliseren werken we met een aantal kwaliteitsinstrumenten. De peerreview leidt ertoe dat de uitspraak kan worden gedaan of de onderzoeksschool voldoet aan de voorwaarden en kwaliteitskenmerken zoals geformuleerd in paragraaf 2.3.

Met onderstaande instrumenten worden verschillende aspecten van het Samen Onderzoeken in beeld gebracht.

- **Scan Onderzoekscultuur in de school:** onderzoeksscholen kunnen dit zelfevaluatie-instrument zelfstandig gebruiken om de huidige stand van zaken te bepalen en acties voor verdere schoolontwikkeling te ondernemen. » Doe de scan 'Onderzoekscultuur in de school' (platformsamenopleiden.nl)
- **Leeromgeving onderzoekscultuur:** Deze digitale leeromgeving is te vinden op de site van Platform Onderzoeken. De leeromgeving ondersteunt scholen – po, vo en mbo – om op een onderzoekende manier te werken aan onderwijsontwikkeling. De school baseert zich hierbij op praktijkkennis en kennis uit onderzoek en helpt om stapsgewijs aan drie dimensies van de onderzoekscultuur te werken. Leeromgeving Onderzoekscultuur - Evidence-informed werken aan schoolontwikkeling (platformsamenonderzoeken.nl)
- **Profiel onderzoeksschool:** het profiel van een onderzoeksschool is beschreven in het document *Samen Onderzoeken: Profileren Onderzoeksscholen* (februari 2023). Hierin staan de (kwaliteits)kenmerken van onderzoeksscholen verder uitgewerkt op basis van vier waarborgen van het Kwaliteitskader Samen Opleiden en Inductie. De concepten onderzoekend vermogen en onderzoekscultuur staan centraal.
- **Gesprekskader:** het 'Gesprekskader Samen Onderzoeken' is een uitbreiding op het 'Gesprekskader SO&P Kwaliteit', zoals beschreven in 'Professioneel perspectief'. Het Gesprekskader SO&P geeft handvatten om de reflectieve dialoog te voeren over hoe het Samen Opleiden en Professionaliseren vorm krijgt en wat de kwaliteit daarvan is. Analoot daaraan biedt het Gesprekskader Samen Onderzoeken handvatten om de reflectieve dialoog te voeren over hoe Samen Onderzoeken vorm krijgt en wat de kwaliteit daarvan is. Zie bijlage 2 van het Profiel onderzoeksschool.
- **Student-enquête:** Studenten vullen jaarlijks een enquête in, waarmee zicht wordt verkregen op hun tevredenheid over het opleiden, begeleiden en beoordelen binnen de opleidingsscholen. Voor WPO-studenten van onderzoeksscholen is de enquête uitgebreid met vragen over de wijze waarop Samen Onderzoeken vorm krijgt. Hierbij worden aspecten als onderzoekscultuur, begeleiding, eigen bijdrage aan proces en product van onderzoeksgroep, duurzame schoolontwikkeling en kennisdeling bevestigd. Zie bijlage 3 van het Profiel onderzoeksschool.
- **Peerreview:** De peerreview is een middel om de kwaliteit van Samen Onderzoeken (product en proces binnen een onderzoeksschool en een cluster van onderzoeksscholen) te verbeteren door het voor te leggen aan de kritische blik van een aantal gelijken. Doel van deze ontwikkelingsgerichte peerreview is kwaliteitsverbetering van de onderzoeksscholen. Tijdens de peerreview wordt aan de hand van het *Gesprekskader Samen Onderzoeken* een ontwikkelingsgerichte dialoog gevoerd over de kwaliteit van Samen

Onderzoeken en over de manier waarop de onderzoeksschool heeft gewerkt aan de kwaliteit van de onderzoekscultuur en het onderzoekend vermogen van het team. Het panel geeft de onderzoeksschool feedback op basis van literatuur, kennis en ervaring en op basis van de input die de school heeft aangeleverd (bijvoorbeeld de opbrengsten van de Leeromgeving Onderzoekscultuur).

2.3.3.2 Cyclus Samen onderzoeken

Landelijk nemen opleidingsscholen deel aan Peerreview. Dit zal eens per zes jaar plaatsvinden en de peerreviews die als onderzoeksschool plaatsvinden binnen de cohorten kunnen als midterm-review worden gebruikt, zodat niet nog vaker een peerreview hoeft plaats te vinden.

Tabel 2. Cyclus Samen Onderzoeken met peilmomenten, instrumenten, doelen en betrokkenen.

Cyclus Samen Onderzoeken			
Peilmoment	Activiteit en instrument/methode	Doel	Betrokkenen
Voor de start als onderzoeksschool	Scan onderzoekscultuur in de school/bespreken Profiel OZS	Draagvlak en bekendheid profiel creëren of vergroten	Team opleidingsschool
	Verkenkend gesprek	Kansrijkheid en ambitie OS richting OZS onderzoeken, incl. richting van onderzoeksdomein	Schoolleider/schoolopleider/KIC-KPZ
	Afstemmingsgesprek	Go-no go vanuit bestuur	Bestuurder/CoOP'er
Start als onderzoeksschool/ start nieuwe onderzoekscyclus bestaande OZS	Uitkomsten Scan Onderzoekscultuur in de school	O-meting op basis waarvan school ontwikkelplan heeft Vaststellen onderzoeksdomein.	Schoolleider/OZCO'er/ IOB'er
Gedurende cyclus onderzoek	Start- en evaluatiegesprek het Gesprekskader wordt benut (jaarlijks)	Cyclus onderzoek doorlopen, waarbij hierbij wordt ingegaan op kwaliteit van en tevredenheid over de wijze waarop het onderzoek tot stand komt, plaatsvindt, oplevert voor school-leerlingen-opleiding-onderzoeksnetwerk	Schoolleider/OZCO'er/ IOB'er
	Gesprekskader inzetten (jaarlijks)	Op onderdelen een reflectieve dialoog voeren over hoe Samen Onderzoeken vorm, inhoud, kwaliteit krijgt. Inspiratie voor continue ontwikkeling, onderzoek in DNA krijgen	Team OZS/netwerk OZCO'ers/netwerk IOB'ers/netwerk bestuur SO-OZCO
	Student-enquête (jaarlijks)	Zicht krijgen op de mate waarin studenten tevreden zijn over de wijze waarop ze opgeleid, begeleid en beoordeeld worden binnen de onderzoeksscholen. Het gaat hierbij om het functioneren als junior-onderzoeker binnen (onderzoeks)team	Studenten
Eind van onderzoekscyclus/ Tussenbalans uiterlijk na vier jaar	Eindevaluatie gesprek hierbij wordt Gesprekskader benut	Inzoomen op wat het onderzoek heeft bijgedragen aan kennisinfrastructuur en -deling op bestuursniveau/ boven-bestuurlijk/regionaal/landelijk niveau. Onderwerp van gesprek is tevens of het onderzoek van de onderzoekseenheid voldoet aan de standaarden die in het vakgebied gelden voor het doen van onderzoek (Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek - BKO: zie bijlage)	Schoolleider/OZCO'er/ IOB'er Idealiter: CoOP'er/ KIC/ bestuurder
Elke vier jaar	Leeromgeving onderzoekscultuur	De scan helpt om inzicht te krijgen waar de school staat qua onderzoekscultuur, en wat volgende stappen in deze ontwikkeling zouden kunnen zijn	Team Opleidings-school, event. CoOP'er
	Peerreview m.b.v. Gesprekskader/ Scan/Leeromgeving onderzoekscultuur	De onderzoeksscholen worden in cohorten ingedeeld, zodat ieder jaar peer reviews plaatsvinden en iedere OZS eens per vier jaar gepeerreviewd wordt. Net als de scan worden de peerreviews benut om kwaliteit per OZS, maar ook van het hele netwerk Samen Onderzoeken in beeld te brengen voor verdere ontwikkeling. Zichtbaar wordt wat de bijdrage is aan de ontwikkeling van de beroepspraktijk en de bredere samenleving, het onderwijs en het onderzoeksdomein.	Verschillende actoren binnen de onderrichtschole/ opleiding/ KIC

3 LITERATUUR

- Andriessen, D. (2014). *Praktisch relevant en methodisch grondig? Dimensies van onderzoek in het HBO*. Openbare les. Hogeschool Utrecht.
- Krüger, M.L. (2010). *De schoolleider als leerling. Op weg naar onderzoekende scholen en onderzoeksmatig leiderschap*. Utrecht.
- Ministerie OC&W, Regieorgaan SIA, & Vereniging Hogescholen (2019). *Verkenning Praktijkgericht Onderzoek op Hogescholen*. Rapport.
- PO-raad, VO-raad, MBO raad, Vereniging Hogescholen (VH) & de Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten (VSNU) (2019). *Slimme verbindingen. Naar een sterke kennisinfrastructuur voor het onderwijs*. Rapport.
- Ros, A. & van den Bergh, L. (2018). *Kennisbenutting in onderzoekende scholen*. Eindhoven: Fontys Hogeschool Kind en Educatie.
- Samen Opleiden & Professionaliseren (2021). *Kwaliteitskader Samen Opleiden & Inductie. En werkwijze peer review*. Rapport.
- SIA & NRO (2018). *Praktijkgericht onderwijsonderzoek in wisselwerking*. Rapport.
- van den Bergh, L., Ros, A., Vermeulen, M., & Rohaan, E. (2017). De onderzoekende houding en literatuurgebruik in onderzoekende basisscholen: een exploratie. *Pedagogische Studiën*, 94, 478-495.
- van Katwijk, L. C., Jansen, E. P. W. A., & van Veen, K. (2019). Ontwikkeling van kritische en nieuwsgierige leraren? Onderzoekend vermogen in leerlijnen onderzoek van lerarenopleidingen basisonderwijs. *Pedagogische Studiën*, 96(5), 330-348.
- Vereniging Hogescholen (VH) (2019). *Strategische Agenda Hoger Onderwijs en Onderzoek. Houdbaar voor de Toekomst*. Rapport
- Vereniging Hogescholen (VH) (2018). *Meer waarde met hbo. Doorwerking praktijkgericht onderzoek van het hbo*. Rapport.

BIJLAGE 1 WERKEN MET DE SCAN

‘LEEROMGEVING ONDERZOEKSCULTUUR’

Op een onderzoeksschool wordt onderzoek gedaan, met als doel het opleveren van onderzoeksuitkomsten die bijdragen aan het leren van de leerling. Het uitgangspunt op een onderzoeksschool is dat er een sterke onderzoekscultuur aanwezig is. Als onderzoeksschool is het van belang om goed zicht op te hebben in hoeverre dit ook daadwerkelijk zo is. Weten waar de school staat qua ontwikkeling van de onderzoekscultuur helpt de betrokkenen in de (Hoge)school om passende vervolgstappen te nemen in een lopend onderzoek, met een aanpak die past bij de context. De scan van Platform Samen Onderzoeken (genaamd ‘leeromgeving onderzoekscultuur’) helpt om inzicht te krijgen waar de school staat qua onderzoekscultuur, en wat volgende stappen in deze ontwikkeling zouden kunnen zijn. De scan is vrij te gebruiken. Er hoeft geen account te worden gemaakt, meerdere mensen kunnen de scan invullen vanuit hun school via:

<https://onderzoekscultuur-scholen.platformsamemonderzoeken.nl/#/>

De volgende aspecten (in de scan ‘dimensies’ genoemd) zijn essentiële aandachtsgebieden om tot duurzame schoolontwikkeling te komen, en komen dus aan bod in de scan:

- Onderzoeksmatig werken
- Kennis en expertise benutten
- Samenwerkingscultuur versterken

22

De leeromgeving helpt scholen om stapsgewijs aan (een van) deze aspecten te werken. Je kunt passend bij de behoefte en de ontwikkeling van de onderzoeksschool focussen op een van deze aspecten. De leeromgeving is gericht op leraren, schoolleiders en bestuurders die verantwoordelijkheid nemen voor de ontwikkeling van een onderzoekscultuur binnen hun school en bestuur. Bij het invullen van de scan kun je kiezen voor een van deze drie rollen. De mogelijke vervolgstappen die de scan uiteindelijk oplevert zijn vervolgens afgestemd op de rol die je hebt gekozen.

De scan wordt dus als spiegel gebruikt (waar staan we?), maar ook om als team ontwikkelpunten uit te halen (waar willen we heen? Hoe komen we daar?) en om bewustwording te creëren. De scan kan zo gebruikt worden om doelen op te stellen voor het versterken van de onderzoekscultuur op de school: Wat willen we bereiken met het doen van onderzoek en welk type kennis willen we vergaren? Wat heeft het team daarvoor nodig? De scan moet inzicht geven in wat een passende aanpak kan zijn voor de ontwikkeling van de school. Het is van belang om deze ‘scan’ periodiek in te zetten (minimaal 1x in de 2 jaar) als spiegel van de ontwikkeling van de school, en te zien hoe veranderingen in de school van invloed zijn op de kracht van de onderzoekscultuur. Deze scan m.b.t. onderzoekscultuur kan ook relevante input opleveren voor het opstellen van schoolplannen (dus sowieso elke 4 jaar) en de tussentijds evaluaties op deze plannen.

BETROKKEN PERSONEN

Het uitgangspunt is dat de opbrengsten van de scan ‘leeromgeving onderzoekscultuur’ gezamenlijk worden besproken met in ieder geval de schoolleider, onderzoekscoördinator en IOB’er vanuit Hogeschool KPZ. Iedere onderzoeksschool deelt, volgens de PDCA-cyclus, de uitkomsten en vervolgstappen vervolgens ook met het hele team en andere betrokkenen. De IOB’er kan de uitkomst van deze scan ook gebruiken voor zijn overleg met mede-IOB’ers, om de begeleiding vanuit Hogeschool KPZ af te stemmen op de verschillende fases waarin scholen zich kunnen bevinden. De IOB’er is ook gesprekspartner om te zoeken naar verdieping op de inhoud, en met de onderzoeksschool in gesprek te blijven over eventuele vervolgstappen van de school (denk aan scholing van leraren? Opleidingen?)

BIJLAGE 2 HOE VERLOOPT HET ONDERZOEK ALS ER GEEN WPO-STUDENT IS?

Op een onderzoeksschool wordt systematisch gewerkt aan het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs, zodat het beste uit de leerlingen kan worden gehaald. Op een onderzoeksschool is een sterke onderzoekscultuur aanwezig, wat in de onderzoekende houding en innovatiekracht van de leraren zichtbaar wordt. Het doen van onderzoek is daarom niet de primaire verantwoordelijkheid van de WPO-student binnen de school. De student kan een ondersteunende functie hebben in de doelen die gesteld zijn, en ook aanjager en vernieuwer in de onderzoeksgroep. Op het moment dat er geen student is op een onderzoeksschool, ontstaat er een situatie waarin het onderzoek wel doorgaat. Deze situatie wordt gekenmerkt door:

- Een *actieve onderzoeksgroep* (werkend aan een onderzoeksthema, klas, bouw, schoolniveau) aansluitend bij de schoolontwikkeling of een borgingsjaar.
- De blijvende begeleiding vanuit Hogeschool KPZ door de IOB'er.
- Werken aan *alternatieve opbrengsten*: niet ontwerpgericht, maar wellicht evaluatief n.a.v. de onderzoeken de afgelopen jaren, literatuurstudie als voorwerk voor een nieuw thema.
- *Onderzoekende houding* in het team wordt blijvend gestimuleerd, doordat er planmatig wordt gewerkt aan de onderzoekscultuur (scan 'leeromgeving onderzoekscultuur').
- Een team dat zichzelf veel vragen stelt, is kritisch en proberen zo veel mogelijk evidence informed te werken.
- De voortdurende verbinding met experts buiten de school (KIC), het netwerk wordt onderhouden en versterkt.
- ...

3 PROCES VAN VRAAGARTICULATIE

Dit is een eerste verkenning om het proces van vraagarticulatie tussen betrokkenen van een onderzoeksschool vorm te geven. Doel van dit proces is dat er meer zicht komt op de onderzoeksthema's op lange termijn die een duurzame schoolontwikkeling bewerkstelligen, waardoor verdieping en doorwerking van nieuwe inzichten wordt geborgd. We hebben in een eerste verkenning 4 fasen onderscheiden in het proces van vraagarticulatie.

FASE 0: VERKENNEN VAN PRAKTIJKPROBLEEM EN VRAAGSTELLING

Welke praktijkproblemen spelen op de school, in het bestuur, in de regio? Wat is de aard van complexiteit van het vraagstuk? Enkelvoudig of multidisciplinair? Gaat het om aanpassen, verbeteren, vernieuwen, innoveren of betreft het een hardnekkig vraagstukken (wicked problem)? Waarom is het belangrijk deze problemen aan te pakken? Wat is de urgentie en relevantie? Wie zijn belanghebbenden en betrokkenen? Welk doelen zouden moeten worden nagestreefd? Wat kenmerkt de huidige situatie en wat zou je willen veranderen?

FASE 1: PROCES IN BEELD

Afstemming op de richting en stappen in het proces tussen schoolleider, onderzoekscoördinator, IOB en onderzoeksgroep/team.

FASE 2: PROCES UITWERKEN (ORIËNTATIEFASE)

Vervolgstappen in beeld krijgen door de juiste betrokkenen te raadplegen (onderzoeksschool, bestuur KPZ, experts). Over welke bronnen en netwerken beschikt de school al, die richtinggevend kunnen zijn voor de gewenste ontwikkeling (strategische onderzoekagenda's, kennisagenda jeugd, inspectie, regionale platforms, ...). Vaststellen van korte en langetermijndoelen, plan de campagne maken; welk thema/ welke vraagstelling gaan we komend jaar verdiepen/ onderzoeken en wat zetten we op de agenda voor de komende jaren?

FASE 3: OVERGAAN NAAR DE RICHTFASE VAN PRAKTIJKGERICHT ONDERZOEK

Start oriëntatiefase praktijkgericht onderzoek; verder afbakenen thema, probleem- en vraagstelling verkennen, ontbrekende kennis (literatuur en context) vaststellen (deelvragen), welke (nieuwe) perspectieven zijn er, welke kennis is verrijkend. In proces: schoolleider en onderzoekscoördinator zijn sturend samen met de onderzoeksgroep.

BIJLAGE 4 PROFESSIONALISERINGSAANBOD

PROFESSIONALISERINGSAANBOD 2022-2023

Deze beschrijving is een leidraad voor de het professionaliseringsaanbod voor de betrokkenen van onderzoeksscholen. We richten ons hierbij op: onderzoekscoördinatoren, instituutsonderzoeksbegeleiders, schoolleiders, leden van de onderzoeksgroep, teams en andere betrokkenen. Het aanbod is open en flexibel, waardoor op basis van de beginsituatie van de school en betrokkenen een maatwerk-traject gestart kan worden gebaseerd op onderstaande professionaliseringsvormen. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk als schoolleider een specifieke workshops te volgen of incidenteel aan te sluiten bij de PLN.

Doelen

In het professionaliseringsaanbod m.b.t. 'Samen Onderzoeken' streven we in ieder geval drie doelen na:

- Het versterken van het *onderzoekend vermogen* (waarin aandacht is voor: onderzoeksvaardigheden, de onderzoekende houding, onderzoekskennis en het toepassen van onderzoeksresultaten van anderen in de praktijk (evidence informed werken))
- Het *begeleiden en ondersteunen* van (aanstaande) leraren bij de ontwikkeling van het onderzoekend vermogen
- Het *versterken van de onderzoekscultuur* op de onderzoeksschool

Professionaliseringsvormen

Het professionaliseringsaanbod wordt aangeboden in drie vormen waarin we willen werken aan bovenstaande doelen:

- *Professionele LeerNetwerk (PLN) Onderzoeksscholen.* Concreet gaat het om 3 x 3 uur = 9 uur voor de bijeenkomsten en 3 x 2 = 6 uur voor de voorbereiding en uitwerking, totaal 15 uur.
Professionele LeerNetwerken (PLN) Onderzoeksscholen (deze bestaat reeds onder de naam Netwerk onderzoekscoördinatoren), waarin doelgericht van en met elkaar leren (delen van good practices en kennisdeling) centraal staan. We borgen op deze manier de inbreng van alle betrokkenen met ieders expertise. Doordat een PLN een leergemeenschap is waar van elkaar geleerd wordt d.m.v. collectief leren, is er sprake van gezamenlijkheid.
- *Teach the teacher:* een aspirant-onderzoekscoördinator wordt gekoppeld aan een meer ervaren onderzoekscoördinator uit het Professionele LeerNetwerk. Hierdoor wordt collectief leren gestimuleerd en wordt kennis gedeeld. Teach the teacher is een professionaliseringsvorm waarin een vakspecialist of praktijkexpert gekoppeld wordt aan een startende professional. Door middel van modellen, observeren, bevragen en het bespreken van feedback kan er met en van elkaar geleerd worden.
- *De tutorgroep* van startende onderzoekscoördinatoren is meer homogeen ingedeeld. In de tutorgroep wordt gedurende een periode van 1- 3 jaar aan alle drie de doelen gewerkt waarbij we steeds een verdieping zoeken op de thema's die de doelen beslaan. Zie Tabel 1.
Tutorgroepen worden samengesteld op basis van een gezamenlijk doel of gedeelde vraag. In tutorgroepen is sprake van gedeelde sturing waarin betrokkenen zelf vragen en onderwerpen kunnen inbrengen, maar waar de tutor van Hogeschool KPZ ook eigen onderwerpen kan aandragen. De tutor handelt vanuit expertise en is procesbegeleider.
- Afhankelijk van de interesse en vraag van de aspirant- onderzoekscoördinator kunnen workshops gevolgd worden.
Workshops (fysiek of online, vraag- of aanbod gestuurd) aanbieden, die openlijk toegankelijk zijn voor alle betrokkenen van de onderzoeksscholen. De inhoud van de workshop kan worden bepaald op basis van vragen van betrokkenen bij de onderzoeksscholen (vraag gestuurd) en/of onderwerpen en innovaties binnen Hogeschool KPZ (aanbod gestuurd).

Denk aan workshops over het realiseren van een goede onderzoeksvraag, het opstellen van goede interviewvragen, een vakinhoudelijke vernieuwing of werkwijze presenteren, scholing over veranderprocessen of het omgaan met weerstand, etc.

Uitwerking voor scholing nieuwe onderzoekcoördinatoren

Op basis van bovenstaand kader voor het professionaliseringsaanbod wordt hier de scholing voor onderzoekscoördinatoren nader uitgewerkt. Ook hiervoor geldt dat de beginsituatie van de betreffende leidend moet zijn voor het aanbod. Vooropleiding, onderzoekservaring en ervaring in het begeleiden van opleiden en onderzoek maakt vrijstelling voor een deel van het traject mogelijk. Een belangrijk uitgangspunt in de scholing van de onderzoekscoördinatoren is gezamenlijkheid en gelijkwaardigheid. Het scholingstraject dat succesvol doorlopen is, kan worden afgerond met een certificaat 'Samen Onderzoeken'. De scholing voor aspirant-onderzoekscoördinatoren kan bestaan uit de volgende onderdelen:

	Doel 1	Doel 2	Doel 3
Verdieping per jaar op de doelen	Het versterken van het onderzoekend vermogen van de onderzoekscoördinatoren	Het begeleiden en ondersteunen van collega's en studenten op het onderzoekend vermogen	Het versterken van de onderzoekscultuur op de onderzoeksschool
Waarborg	1: de lerende en onderzoekende leraar	2 en 3: gericht op kennisdeling en -benutting	2 en 3: gericht op voorwaarden (organisatorisch) en vraagarticulatie 4: kwaliteitscultuur
Inhouden	Onderzoekend vermogen; focus op onderzoekende houding en onderzoekscompetenties	Onderzoekend vermogen; focus op onderzoekskennis en evidence-informed decision making Procesbegeleiding Begeleidingskunde Kennisdeling en kennisbenutting	Onderzoekscultuur Kwaliteitscyclus Waarden van elkaars kwaliteiten Kennisinfrastructuur

Tabel 1. Doelen van professionalisering voor nieuwe onderzoekscoördinatoren gekoppeld aan de waarborgen en inhouden.

De duur van deelname aan de tutorgroep is afhankelijk van de beginsituatie en wordt bij de start van het scholingstraject vastgesteld in een gesprek tussen de aspirant-onderzoekscoördinator, schoolleider en KPZ-docent. We denken hierbij aan een inzet van 4 bijeenkomsten van 3,5 uur = 14 uur qua aanwezigheid en 4 x 3 uur = 12 uur voor de voorbereiding en uitwerking.

BIJLAGE 5 BESCHRIJVING PROGRAMMALIJNEN EN ACTIVITEITEN VAN HET KENNIS- EN INNOVATIECENTRUM (KIC)

Het Kennis- en innovatiecentrum (KIC) van Hogeschool KPZ heeft een belangrijke rol in het versterken van de opleidingen van aanstaande professionals en het professionaliseren van de beroepspraktijk ten behoeve van een voortdurende ontwikkeling. Het vertrekpunt is hierbij voortdurend de praktijk en toepassingscontext en de activiteiten van het KIC zijn gericht op het genereren van kennis, inzichten en producten die bijdragen aan het oplossen van problemen of stimuleren van ontwikkeling van de praktijk. Het Kennis- en innovatiecentrum (KIC) van Hogeschool KPZ richt zich op kennisontwikkeling in vijf kennisdomeinen (de programmalijnen), namelijk:

- Perspectieven op een kansrijke ontwikkeling van kinderen;
- Taalstimulering;
- Professionele identiteit en interprofessioneel samenwerken;
- Leiderschap;
- Strategisch HRM en onderwijsarbeidsmarkt.

BIJLAGE 6 GESPREKSKADER SAMEN ONDERZOEKEN, UITBREIDING VAN HET GESPREKSKADER SAMEN OPLEIDEN EN PROFESSIONALISEREN

Het Gesprekskader Samen Onderzoeken is aanvullend op het Gesprekskader SO&P. Het Gesprekskader SO&P (basis, zoals uitgewerkt in 'Professioneel perspectief') geeft handvatten om met elkaar het gesprek te voeren over hoe het Samen Opleiden en Professionaliseren vorm krijgt en wat de kwaliteit daarvan is. Het vormt de kwaliteitsmeter voor alle betrokkenen en biedt mogelijkheden om per Waarborg het inhoudelijk gesprek te voeren om zicht te krijgen op zowel de concretisering, als de kwaliteit daarvan. Het Gesprekskader wordt gebruikt om de kwaliteit van SO&P te bepalen, bewaken, borgen, verbeteren en verantwoorden.

Het Gesprekskader Samen Onderzoeken breidt iedere waarborg uit met een eigen set aan bespreekpunten. Vragen die gesteld worden zijn: waaruit blijkt dat / hoe kun je dat zien / hoe wordt het geborgd.

GESPREKSKADER SAMEN ONDERZOEKEN

WAARBORG 1 DE ONDERZOEKENDE LERAAR (VISIE EN BEROEPSBEELD)	
Waaruit blijkt dat/hoe kun je dit zien/hoe wordt het geborgd?	
1	Het partnerschap heeft de gezamenlijk en gedragen beeld van de onderzoekende leraar in een onderzoeksschool
2	De onderzoeksschool en opleidingsinstituut nemen gezamenlijk de verantwoordelijkheid voor ontwikkelen van het onderzoekend vermogen van studenten en professionals en de onderzoekscultuur op de onderzoeksschool
3	De onderzoeksschool en het opleidingsinstituut bieden de onderzoekende leraar ruimte om onderzoek te doen en te gebruiken ter verbetering van de beroepspraktijk van de onderzoeksschool, waarbij het onderzoekend vermogen wordt gekenmerkt door - het analyseren van praktijkproblemen, literatuurstudie uitvoeren, een onderzoeksvraag opstellen, te kiezen en gebruik te maken van adequate onderzoeksmethode, het verzamelen en analyseren van data en het trekken van conclusies en het schrijven van een onderzoeksverslag - een onderzoekende houding, die de basis vormt van onderzoekend handelen als reflectieve beroepsbeoefenaar. Het gaat om een manier van denken die gericht is op diepgaand begrijpen, terughoudend zijn in concluderen, tolerant zijn ten aanzien van tegenstrijdigheden, vanuit verschillende perspectieven willen kijken en continue vragen willen stellen. - het hebben van onderzoekskennis. Dat is kennis over vakinhoud of vakdidactiek, theoretische concepten over het fenomeen van onderzoek zelf en over het uitvoeren van onderzoek - het gebruik maken van data uit de praktijk en uit eerder verschenen onderzoeksresultaten (evidence informed decision making)
4	De onderzoeksschool en het opleidingsinstituut zijn actief gericht op kennisdeling in en buiten de onderzoeksschool, waardoor onderzoeksresultaten ten goede komen aan leerlingen en leraren in de regio
5	De onderzoeksschool en het opleidingsinstituut benutten landelijke kennisnetwerken

WAARBORG 2 DE LEEROMGEVING VAN DE ONDERZOEKSSCHOOL

Waaruit blijkt dat/hoe kun je dit zien/hoe wordt het geborgd?

- 1 De onderzoeksschool heeft een samenhangende en consistente leeromgeving die (aanstaande) leraren ondersteunt, prikkelt en het onderzoekend vermogen versterkt.
- 2 (Aanstaande) onderzoekende leraren voeren praktijkonderzoek uit, samen met (een deel van de) collega's in een onderzoeksgroep.
- 3 De onderzoeksgroep onder leiding van de onderzoekscoördinator heeft een voortrekkersrol in het onderzoek van de school naar de rest van het team.
- 4 De onderzoeksgroep bestaat onafhankelijk van een student die al dan niet onderzoek doet op de onderzoeksschool.
- 5 Bij een eventuele WPO student is er een inhoudelijke match op het onderzoeksthema van de onderzoeksschool.
- 6 De WPO student wordt zowel procesmatig als inhoudelijk ondersteund en gecoacht door de onderzoekscoördinator, instituutsonderzoeksbegeleider en de tutor die de colleges op Hogeschool KPZ.
- 7 In geval van een WPO student die participeert in het schoolonderzoek wordt de thesis beoordeeld door de instituutsonderzoeksbegeleider in samenspraak met de onderzoekscoördinator.
- 8 De schoolleider zorgt voor een professionele, lerende en onderzoekende cultuur die is gericht op samen onderzoeken.
- 9 De schoolleider stemt in samenspraak met het team en in samenhang met ontwikkelingen binnen het bestuur de meerjarenplanning van het onderzoek af op de schoolontwikkeling.
- 10 De schoolleider stimuleert het onderzoekend vermogen van collega's binnen de school.
- 11 De onderzoekscoördinatoren zijn geschoold en onderhouden hun professionaliteit in het begeleiden, doen van onderzoek en is samen met de schoolleider verantwoordelijk voor het stimuleren en waarborgen van de onderzoekscultuur op school.
- 12 Leerlingen en ouders zijn belangrijke 'denkpartners' die input leveren voor de vragen waar een school onderzoeksmatig mee aan de slag kan gaan en zijn respondenten binnen een onderzoek.

WAARBORG 3 DE ORGANISATIE VAN DE ONDERZOEKSSCHOOL

Waaruit blijkt dat/hoe kun je dit zien/hoe wordt het geborgd?

- 1 Op bestuurlijk niveau zijn de bestuurder en de coördinator SO&P betrokken bij het onderzoek op de scholen:
 - De bestuurder vanuit het werkveld en directeurs van Hogeschool KPZ integreren de visie op samen onderzoeken in het strategisch beleidsplan, de organisatiestructuur en binnen HRM van de eigen organisatie.
 - De bestuurder en directeurs van Hogeschool KPZ hebben de verantwoordelijkheid om mee te denken over onderzoeksthema's binnen de eigen organisatie en over de manier waarop onderzoek en kennisdeling wordt gestimuleerd en gefaciliteerd.
 - De CoOP'er stimuleert het onderzoeksmatig werken binnen scholen door professionalisering te stroomlijnen en ontwikkelingen op bestuursniveau te analyseren en te stimuleren.
 - De onderzoekscoördinator is samen met schoolleider verantwoordelijk voor het stimuleren en waarborgen van de onderzoekscultuur op school.
- 2 Een onderzoeksgroep is gevormd op schoolniveau, bestuurlijk niveau of regionaal niveau.
- 3 De instituutsonderzoeksbegeleider heeft een tweeledige rol in relatie tot het onderzoek van de school:
 - procesbegeleider
 - expert-participatief onderzoeker
- 4 De onderzoeksgroep heeft verbinding met één van de kenniskringen van het KIC van Hogeschool KPZ en het werkveld.
- 5 Het proces van het bepalen van een meerjarige onderzoeksagenda en de focus van het onderzoeksthema vindt in overleg en afstemming plaats tussen onderzoeksschool en Hogeschool KPZ.
- 6 Onderzoeksscholen stellen opgedane inzichten van praktijkgerichte onderzoeken beschikbaar voor zowel de eigen school, als daarbuiten (bestuursniveau, boven bestuurlijk niveau, regionaal en landelijk niveau).

WAARBORG 4 DE KWALITEITSCULTUUR VAN SAMEN ONDERZOEKEN

Waaruit blijkt dat/hoe kun je dit zien/hoe wordt het geborgd?

- 1 De landelijke scan 'Leeromgeving Onderzoekscultuur' is uitgangspunt voor de start en doorontwikkeling van de onderzoeksschool.
- 2 Jaarlijks worden betrokkenen bij het schoolonderzoek bevraagd over de kwaliteit van en tevredenheid over de wijze waarop het onderzoek tot stand komt, plaatsvindt, oplevert voor school-leerlingen-opleiding-onderzoeksnetwerk.
- 3 De schoolleider voert het gesprek over de kwaliteit van het onderzoeksmatig werken en de onderzoekscultuur binnen de school met het team en individuele teamleden. Dit is zichtbaar in het functiebouwwerk, integraal personeelsbeleid en de voortgangsgesprekken.
- 4 De invulling van de rol is onderwerp van gesprek tijdens de voortgangsgesprekken:
 - de onderzoekscoördinator
 - de instituutsonderzoeksbegeleider
- 5 Opbrengsten van praktijkgericht onderzoek worden geborgd in het onderwijs van de onderzoeksschool.
- 6 Het delen van onderzoeksresultaten en good practices draagt bij aan het creëren van de kennisinfrastructuur op bestuursniveau, boven bestuurlijk niveau, regionaal en landelijk niveau.
- 7 Er wordt gemonitord hoe de (meerjarige) schoolonderzoeken passen bij de urgentie van een praktijksituatie en duurzaam bijdragen aan de kwaliteitsverbetering van het onderwijs op de onderzoeksschool en opleiding.
- 8 Tussen de externe peerreviews vindt de midtermpeerreview plaats (intern) tussen de partnerschappen SO&P van KPZ, gericht op de kwaliteit van het samen onderzoeken.

BIJLAGE 7 STUDENT KWALITEITS- EN TEVREDENHEIDSENQUÊTE

STUDENTEVALUATIE MET BETREKKING TOT DE STAGE

Naam student (niet verplicht): vrij veld
Leerjaar student: 1 – 2 – 3 – 4
Opleiding KPZ: voltijd – deeltijd regulier – deeltijd verkort
Opleiding Windesheim Almere: voltijd
Stagegroep(en): vrij veld
Naam Stageschool: vrij veld
Opleidingsschool: ja/nee
Onderzoeksschool: ja/nee
Bestuur: Ante/Arcade/Aquila/Aves/BMS/Catent/CNS Staphorst/Jenapleinschool/
Leerplein055/ mijnplein/ OOK/OOZ/Op Kop/PCBO Apeldoorn/
PCO-Nieuwleusen/Primenius/Promes Meppel/Proo/SchOOL/
SCPO Lelystad/SKO/SKOT/Talent Westerveld/Varietas/VOG/Wolderwijs/
overig

Score-schaal: 1, 2, 3, 4, 5

Helemaal mee oneens = 1

Niet mee eens = 2

Mee eens = 3

Helemaal mee eens = 4

Geen mening/weet ik niet = 5

31

Informatie vanuit KPZ (invullen door alle studenten)

- 1 De informatie vanuit de opleiding over de **stage** was duidelijk
- 2 De informatie vanuit de opleiding over het soort stageschool (opleidingsschool/onderzoeksschool/reguliere stageschool) was duidelijk
- 3 Het onderwijs en de modules op KPZ hebben mij **goed voorbereid** op mijn praktijkleren

Ruimte voor opmerkingen:

Informatie vanuit stageschool (invullen door alle studenten)

- 1 De informatie vanuit de stageschool over de **school** (soort stageschool, soort onderwijs, samenstelling team) was duidelijk
- 2 De informatie vanuit de school over de begeleiding van de **mentor** was duidelijk

Ruimte voor opmerkingen:

De kwaliteit van de stageschool (invullen door alle studenten)

- 1 Ik voelde me welkom binnen de school
- 2 Mijn school was duidelijk over wat van mij werd verwacht aan houding en taken
- 3 Mijn groep was geschikt voor een stage
- 4 Mijn school betrok mij bij meer zaken dan alleen mijn stage
- 5 Ik kreeg voldoende ruimte om aan opdrachten voor de opleiding te werken
- 6 Ik kreeg voldoende ruimte om aan mijn persoonlijke leerdoelen en ontwikkeling te werken
- 7 Binnen het schoolteam is sprake van een open houding om van en met elkaar te leren
- 8 Dit type school past bij mij als persoon en bij wie ik als leraar wil zijn
- 9 Ik beveel deze stageschool aan bij andere studenten (licht toe bij opmerkingen)

Ruimte voor opmerkingen:

De mentor (invullen door alle studenten)

- 1 Mijn mentor begeleidde mij bij mijn leerdoelen en persoonlijke ontwikkeldoelen
- 2 Mijn mentor was duidelijk over wat zij/hij van mij verwachtte in de stageperiode
- 3 De feedback van mijn mentor was positief opbouwend en hielp bij mijn leren
- 4 Mijn mentor nam voldoende tijd voor de begeleiding
- 5 Mijn mentor gaf mij ruimte om te experimenteren
- 6 Mijn mentor heeft me begeleid en beoordeeld aan de hand van het beoordelingsformulier
- 7 Mijn mentor en instituutsopleider hadden voldoende contact over mijn ontwikkeling en functioneren

Ruimte voor opmerkingen:

De instituutsopleider (invullen door alle studenten)

- 1 Mijn instituutsopleider begeleidde mij bij mijn leerproces (leerdoelen en persoonlijke ontwikkeldoelen)
- 2 Mijn instituutsopleider nam voldoende tijd voor de begeleiding en was bereikbaar
- 3 Mijn instituutsopleider heeft me begeleid en beoordeeld aan de hand van het beoordelingsformulier

Ruimte voor opmerkingen:

Algemeen (invullen door alle studenten)

- 1 De hoeveelheid stage gedurende het jaar is voldoende
- 2 Ik ben tevreden over hoe de stage is opgebouwd in dagen-weken
- 3 In de **opleiding** wordt de koppeling tussen theorie-praktijk gemaakt
- 4 In de **praktijk** wordt de koppeling tussen theorie-praktijk gemaakt
- 5 Ik voel me door mijn stage toegerust voor het beroep van leraar
- 6 Tijdens mijn stage kan ik samenwerken met studenten van andere opleidingen
- 7 Tijdens mijn stage kom ik in contact met collega's met een ander beroep (bijv. logopedist/fysiotherapeut/...)
- 8 Tijdens mijn opleiding ervaar ik voldoende variatie in soorten scholen en stages
- 9 Tijdens mijn opleiding wil ik stage-ervaring opdoen binnen speciaal onderwijs

Ruimte voor opmerkingen:

STUDENTEVALUATIE: OPLEIDINGSSCHOLEN EN ONDERZOEKSSCHOLEN (VERVOLG)

De volgende vragen worden alleen beantwoord door studenten die hun stage hebben gedaan op een opleidingsschool (dat kan ook een **onderzoeksschool** zijn)

Ervaringen op de opleidingsschool

- 1 De informatie vanuit de school over de begeleiding van de **schoolopleider** was duidelijk
- 2 De stageleergroep kon voldoende vaak bij elkaar komen
- 3 In de stageleergroep heb ik veel van mijn medestudenten geleerd
- 4 Ik heb bijgedragen aan het proces en het product van de stageleergroep
- 5 De stageleergroep is belangrijk voor de kwaliteitsverbetering van de school

Ruimte voor opmerkingen:

De schoolopleider

- 1 Mijn schoolopleider was duidelijk over wat zij/hij van mij verwachtte in de stageperiode
- 2 Ik ben tevreden over de kwaliteit van de begeleiding door de schoolopleider
- 3 De feedback van mijn schoolopleider heeft bijgedragen aan **mijn** leerproces
- 4 De feedback van mijn schoolopleider was helpend voor het leerproces in de **stageleergroep**
- 5 Mijn **schoolopleider en instituutsopleider** hadden voldoende contact over **mijn** ontwikkeling en functioneren binnen de stageleergroep
- 6 Mijn schoolopleider verbindt de stageleergroep aan het **team**
- 7 Mijn schoolopleider verbindt wat de stageleergroep doet aan de **schoolontwikkeling**

Ruimte voor opmerkingen:

Alleen in te vullen door de WPO student van een onderzoeksschool

- 1 In mijn school was er draagvlak voor het onderzoek
- 2 De schoolleider/directeur stimuleerde de onderzoekende houding in het team
- 3 De school werkt een aantal jaar aan hetzelfde onderzoeksdomein zodat sprake is van duurzaamheid en een doorgaande lijn
- 4 De informatie vanuit de **onderzoeksschool** over de begeleiding door de **onderzoekscoördinator** was duidelijk
- 5 Ik ben tevreden over de kwaliteit van de begeleiding door de onderzoekscoördinator
- 6 Ik maakte onderdeel uit van de **onderzoeksgroep** op mijn school
- 7 De onderzoeksgroep kon voldoende vaak bij elkaar komen
- 8 In de onderzoeksgroep heb ik veel van mijn collega's geleerd
- 9 Ik heb bijgedragen aan het proces en het product van de onderzoeksgroep
- 10 De resultaten van het praktijkonderzoek worden ingepast in de schoolontwikkeling
- 11 De school deelt de opgedane kennis (o.a. met ouders, andere scholen en instellingen)

De instituutsonderzoeksbegeleider

- 1 Mijn onderzoekscoördinator en **instituutsonderzoeksbegeleider** hadden voldoende contact over het onderzoek (proces en inhoud)
- 2 Mijn **instituutsonderzoeksbegeleider** heeft inhoudelijk bijgedragen aan het onderzoek
- 3 Ik ben tevreden over de kwaliteit van de begeleiding door de **instituutsonderzoeksbegeleider**

Ruimte voor opmerkingen:

(invullen door alle studenten)

Opmerkingen:

Verbetersuggestie:

Hartelijk dank voor je medewerking!

BIJLAGE 8 SAMENVATTING BRANCHE- PROTOCOL KWALITEITSZORG ONDERZOEK

Overgenomen uit VH (2022). *Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek Kwaliteitszorgstelsel: Praktijkgericht Onderzoek Hogescholen 2023-2028*, Den Haag.

STANDAARD 1

De onderzoekseenheid heeft een relevant, ambitieus en uitdagend onderzoeksprofiel en onderzoeksprogramma. Met het onderzoeksprofiel en het onderzoeksprogramma geeft de onderzoekseenheid aan in welke richting en in welke mate ze onderscheidend, relevant, ambitieus en uitdagend is voor de ontwikkeling van de beroepspraktijk, voor het onderwijs en voor het onderzoeksdomein. Het onderzoeksprofiel vertoont samenhang met de onderzoeksvisie van de hogeschool en kan rekenen op draagvlak van (interne en externe) stakeholders. Het onderzoeksprogramma bevat concrete doelen. Voor het aantonen en zichtbaar maken daarvan heeft de onderzoekseenheid indicatoren vastgesteld. De indicatoren passen bij de eigen missie, strategie en de ontwikkelingsfase van de onderzoekseenheid (zie hoofdstuk 3). De onderzoekseenheid maakt zichtbaar hoe het de visie, het onderzoeksprofiel en het onderzoeksprogramma periodiek aanpast.

STANDAARD 2

De onderzoekseenheid maakt zichtbaar wat de bijdrage is aan de ontwikkeling van de beroepspraktijk en de bredere samenleving, het onderwijs en het onderzoeksdomein. Bij deze standaard gaat het om de doorwerking van het onderzoek, naar de drie genoemde gebieden. De gekozen indicatoren (zowel kwantitatief als kwalitatief) en de wijze waarop de eenheid deze monitort maakt de doorwerking inzichtelijk op: de beroepspraktijk en de bredere samenleving. Het onderzoek aan hogescholen is geworteld in de beroepspraktijk en sterk gebonden aan een toepassingscontext. De vraagstellingen worden ingegeven door de professionele praktijk ('real life' situaties) in zowel profit- als non-profitsectoren. Het onderzoek genereert kennis, inzichten en producten die bijdragen aan het oplossen van problemen in de beroepspraktijk en/of aan de ontwikkeling van deze beroepspraktijk en/of de bredere samenleving; het onderwijs. Het onderzoek aan hogescholen kent een sterke verbinding met de andere activiteiten van het hoger beroepsonderwijs. Deze verloopt in hoofdlijn langs twee sporen: de verbinding met het onderwijs en de professionele ontwikkeling van het onderwijzend personeel (van docent naar docent-onderzoeker) en; het onderzoeksdomein. Het onderzoek aan hogescholen levert een bijdrage aan de kennisontwikkeling binnen het desbetreffende onderzoeksdomein.

STANDAARD 3

Het onderzoek van de onderzoekseenheid voldoet aan de standaarden die in het vakgebied gelden voor het doen van onderzoek. Deze standaard betreft de kwaliteit van het onderzoekproces. Voorop staat dat praktijkgericht onderzoek praktisch relevant, methodisch grondig en ethisch verantwoord is². De onderzoekseenheid beschikt over expliciete inhoudelijke kwaliteitscriteria voor het voorbereiden en uitvoeren van praktijkgericht onderzoek en voert regelmatig evaluaties uit op deze kwaliteit. De inhoudelijke criteria kunnen verschillen per onderzoeksdomein (bijvoorbeeld techniek of gezondheidszorg) en ook per vakgebied (bijvoorbeeld marketing of logistiek). De normen voor goede onderzoekspraktijken uit de Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit dienen als leidraad.

De onderzoekseenheid reflecteert op de bijdrage aan open science en maakt in principe haar onderzoeksresultaten openbaar (open access, open data). Mocht dat niet mogelijk of wenselijk zijn dan geeft de onderzoekseenheid aan waarom het niet mogelijk was om de principes van open science te hanteren. ² Zie o.a. het advies Werkgroep Kwaliteit van Praktijkgericht Onderzoek en het Lectoraat (2017). *Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek 7*.

STANDAARD 4

De wijze waarop de eenheid is georganiseerd, de inzet van mensen en middelen en de interne en externe samenwerkingsverbanden, netwerken en relaties, maken de realisatie van het onderzoeksprofiel mogelijk. Deze standaard bevat de voorwaarden om het onderzoeksprofiel en het daarop gebaseerde onderzoeksprogramma te kunnen realiseren. Het portfolio en de wijze waarop de eenheid georganiseerd is, ondersteunend aan de uitvoering en borging van het onderzoeksprogramma in relatie tot de gestelde doelen. De inzet van mensen en middelen is daarbij toereikend in kwalitatief en kwantitatief opzicht. De interne en externe samenwerkingsverbanden, netwerken en relaties daarbij zijn voldoende relevant, intensief en duurzaam. Er wordt niet alleen teruggekeken, de toekomstbestendigheid maakt eveneens onderdeel uit van de standaard waarbij panels in ogenschouw nemen hoe eerdere samenwerkingsverbanden bijdragen aan toekomstbestendigheid van de onderzoekseenheid. De onderzoekseenheid evalueert regelmatig of de ambities zoals verwoord in het onderzoeksprofiel en -programma kunnen worden bereikt.

**HOGESCHOOL
KPZ**

Ten Oeverstraat 68
8012 EW Zwolle
038 4217425